

ДЕРЖАВНА
СЛУЖБА
ЯКОСТІ ОСВІТИ
УКРАЇНИ

Результати реалізації у 2023 році Пілотного проєкту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти

*за підсумками проведення онлайн-анкетування керівників
закладів фахової передвищої освіти та тестування здобувачів
фахової передвищої освіти*

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Про подолання ризиків та загроз, пов'язаних із освітніми втратами (проблемами досягнення конкретних результатів через відсутність або обмеження доступу до навчання), у світі активно почали говорити під час карантинних обмежень COVID-19, адже саме пандемія вперше спричинила кризи в багатьох освітніх системах світу.

В Україні освітні втрати зумовлені як тривалим карантинном, так і широкомасштабним вторгненням російських військ в Україну. Вимушені перерви у навчанні, знищені заклади освіти, відсутність можливості навчатись очно, обмеження для дистанційного та змішаного форматів роботи, а також перебої з електроенергією та зв'язком – головні виклики, з якими стикнулася українська освіта як протягом періоду загальнонаціонального карантину, так і упродовж воєнного стану. Безперечно, це призвело до наростання проблеми освітніх втрат і, відповідно, необхідності оперативного реагування.

З огляду на викладене, Державною службою якості освіти України (далі – Служба) спільно з Державною установою «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» (далі – НМЦ ВФПО) у травні 2023 року **розпочато вивчення (моніторинг) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти (далі – Пілотний проєкт).**

Метою моніторингу є отримання об'єктивних даних про якість фахової передвищої освіти та забезпечення органів державної влади і громадськості статистичною й аналітичною інформацією. Натомість керівники закладів вищої та фахової передвищої освіти отримають змогу надавати свій відгук про найбільш ефективні форми компенсаторних інструментів задля зменшення освітніх втрат.

Проєкт розрахований на три роки (2023-2025 роки), за результатами дослідження будуть розроблені та впроваджені компенсаторні заходи та інструменти для надолуження втрат в освітньому процесі та результатах навчання, і ми маємо сподівання, що в наступні роки вдасться розширити спектр як закладів освіти, так і ОПП, за якими здійснюватиметься таке оцінювання.

Вбачається, що цей проєкт стане постійною акцією за власним бажанням закладів освіти в рамках розбудови внутрішньої і зовнішньої систем забезпечення якості освіти.

Відповідно до абзацу п'ятого частини другої статті 67 Закону України «Про освіту», частини другої статті 15, статті 23 Закону України «Про фахову передвищу освіту», підпункту 5 пункту 4, пункту 9 Положення про Державну службу якості освіти України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 року № 168, пункту 2 розділу I, пунктів 2, 3 розділу II, пункту 2 розділу III, пункту 6 розділу IV, пунктів 1-3 розділу V Порядку проведення моніторингу якості освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 16 січня 2020 р. № 54, зареєстрованого в Міністерстві

юстиції України 10 лютого 2020 р. за № 154/34437, Угоди про проведення пілотного проєкту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти між Державною службою якості освіти України та Державною установою «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» від 10 квітня 2023 року, з метою отримання об'єктивних даних про якість фахової передвищої освіти, забезпечення органів державної влади, громадськості відповідною статистичною та аналітичною інформацією та формування щорічної доповіді про якість фахової передвищої освіти в Україні, її відповідності завданням сталого інноваційного розвитку суспільства, згідно із наказом Служби від 14.04.2023 № 01-10/74 «Про запровадження Пілотного проєкту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти» у 2022/2023 н. р. **затверджено план заходів з підготовки та реалізації Пілотного проєкту** з метою визначення освітніх втрат, спричинених пандемією COVID – 19, війною російської федерації проти України.

Інформаційно-аналітична довідка за результатами реалізації у 2023 році Пілотного проєкту містить інформацію про:

підсумки **тестування здобувачів освіти за окремими спеціальностями у вибірці закладів фахової передвищої освіти аграрного спрямування**, проведеного протягом травня-червня 2023 року;

результати **кількісного дослідження**, проведеного шляхом опитування керівників закладів фахової передвищої освіти щодо форм та ефективності застосування в освітньому процесі компенсаторних інструментів щодо зменшення освітніх втрат.

I. РЕЗУЛЬТАТИ ТЕСТУВАННЯ У 2023 РОЦІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до наказу Служби від 14.04.2023 № 01-10/74 «Про запровадження Пілотного проєкту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти» у 2022/2023 н. р. забезпечено здійснення заходів щодо підготовки та реалізації Пілотного проєкту з метою визначення освітніх втрат, спричинених пандемією COVID-19, війною російської федерації проти України (шляхом дистанційного тестування).

На підготовчому етапі було забезпечено інформування зацікавлених сторін про особливості пілотного проєкту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти; узгоджено перелік закладів фахової передвищої освіти – учасників моніторингу у 2023 році (заклади фахової передвищої освіти аграрного спрямування); узгоджено перелік спеціальностей для проведення тестування здобувачів фахової передвищої освіти та затверджено графік проведення тестування.

Таким чином, в рамках виконання Плану заходів Пілотного проєкту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти визначено **15 освітньо-професійних програм в рамках 14 спеціальностей**, за

якими у травні-червні 2023 року поводилося моніторингове дослідження щодо визначення освітніх втрат у закладах фахової передвищої освіти. До переліку освітньо-професійних програм увійшли:

1. «Економіка підприємства»,
2. «Бухгалтерський облік»,
3. «Фінанси і кредит»,
4. «Комерційна діяльність»,
5. «Правознавство»,
6. «Експлуатація та ремонт обладнання харчових виробництв»,
7. «Монтаж, обслуговування та ремонт електротехнічних установок в агропромисловому комплексі»,
8. «Монтаж і обслуговування холодильно-компресорних машин та установок»,
9. «Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів і харчоконцентратів»,
10. «Землевпорядкування»,
11. «Організація і технологія ведення фермерського господарства»,
12. «Виробництво і переробка продукції рослинництва»,
13. «Виробництво та переробка продукції тваринництва»,
14. «Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва»,
15. «Ветеринарна медицина».

Також на виконання пункту 2 Плану заходів щодо підготовки та реалізації пілотного проєкту запропоновано взяти участь **79** закладам фахової передвищої освіти аграрного профілю, оскільки відомо, що аграрні заклади фахової передвищої освіти мають досвід участі в подібних заходах. Дали згоду на участь в таких заходах у 2023 році **56** закладів. І це свідчить про наявність у закладів фахової передвищої освіти розуміння доцільності зовнішньої оцінки якості підготовки фахівців та можливостей для забезпечення необхідних технічних умов для такої оцінки.

Технічні умови щодо обладнання робочих місць під час тестування здобувачів фахової передвищої освіти передбачали наявність:

комп'ютерного класу (аудиторії) на 15 – 20 робочих місць;
робочого місця з персональним комп'ютером, забезпеченим операційною системою, що підтримує сучасні браузері;

наявність засобів відеоспостереження: двох та більше IP-камер із розрахунку на одну аудиторію, розміщених перехресним способом із підтримкою форматів стискання відеокодеків H.264 протоколів http, IPv4 із забезпеченням передачі аудіопотоку;

інтернет-каналів для передачі сигналу відеотрансляції та здійснення онлайн-тестування із рекомендованою швидкістю не менше 1Mb/s.

Незалежний дистанційний моніторинг знань студентів (дистанційне тестування) було організовано з урахуванням вимог, визначених Методичними рекомендаціями щодо проведення незалежного дистанційного моніторингу

знань студентів вищих та фахових передвищих закладів освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, розробленими НМЦ ВФПО.

Враховуючи, що до затвердження стандартів фахової передвищої освіти заклади мали керуватися підпунктом 12 пункту 2 Прикінцевих і перехідних положень Закону України «Про фахову передвищу освіту» в частині використання галузевих стандартів підготовки фахівців за ОКР молодшого спеціаліста як орієнтовних, з урахуванням змін у законодавстві та вимог Національної рамки кваліфікацій. Зі спеціальностей, за якими проводилось тестування здобувачів, стандарти фахової передвищої освіти введені з 2021/2022 або 2022/2023 навчальних років, що свідчить про підготовку випускників у сфері фахової передвищої освіти за галузевими стандартами підготовки фахівців за ОКР молодшого спеціаліста. Як наслідок, якість підготовки випускників закладів фахової передвищої освіти (нинішній статус) 2019 та 2023 року підлягає порівнянню.

Після проведення тестування було сформовано базу даних результатів, у тому числі забезпечено порівняння якості знань здобувачів фахової передвищої освіти за результатами тестувань, проведених у 2023 та 2019 роках.

Участь у незалежному дистанційному моніторингу знань студентів (дистанційне тестування) у 2023 році взяли **3 835 здобувачів фахової передвищої освіти**.

Оскільки одним із завдань нашого аналізу є порівняння якості знань здобувачів освіти за результатами тестувань, проведених у 2023 та 2019 роках, наводимо інформацію щодо кількості учасників тестувань за роками:

**Кількість здобувачів освіти,
які взяли участь у тестуванні (в розрізі спеціальностей)**

Спеціальності/ ОПП	Кількість учасників тестування 2019	Кількість учасників тестування 2023
Агроінженерія (за ОПП Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва)	770	701
Агрономія (за ОПП Виробництво і переробка продукції рослинництва)	612	570
Агрономія (за ОПП Організація і технологія ведення фермерського господарства)	124	98
Ветеринарна медицина	641	475
Галузеве машинобудування (за ОПП Експлуатація та ремонт обладнання харчових виробництв)	17	19
Геодезія і землеустрій (за ОПП Землевпорядкування)	169	135
Економіка, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Економіка підприємства)	110	101

Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка (за ОПП Монтаж, обслуговування та ремонт електротехнічних установок в АПК)	444	384
Енергетичне машинобудування (за ОПП Монтаж і обслуговування холодильно-компресорних машин та установок)	77	66
Маркетинг, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Комерційна діяльність)	117	128
Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування (за ОПП Бухгалтерський облік)	513	415
Право (за ОПП Правознавство)	296	190
Технологія виробництва і переробка продукції тваринництва (за ОПП Технологія виробництва та переробка продукції тваринництва)	355	268
Фінанси, банківська справа та страхування (за ОПП Фінанси і кредит)	263	257
Харчові технології (за ОПП Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів і харчоконцентратів)	31	28
ЗАГАЛЬНИЙ ПІДСУМОК	4539	3835

З огляду на отримані дані, відзначимо, що середній результат тестування для різних спеціальностей/ ОПП коливається в діапазоні від 69,44 до 84,71 балів з максимальною оцінкою 100,00 балів. Загальний підсумок, який враховує результати тестування за всіма спеціальностями/ ОПП, склав 78,21 балів і є показником досягнень середнього рівня (еквівалентно оцінці «добре» за національною шкалою оцінювання).

Загальні результати дистанційного моніторингу знань студентів (дистанційного тестування) у 2023 році

Спеціальності/ ОПП	Середнє значення результатів тестування 2022/2023, оцінка/100,00
Агроінженерія (за ОПП Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва)	69,44
Агрономія (за ОПП Виробництво і переробка продукції рослинництва)	76,24
Агрономія (за ОПП Організація і технологія ведення фермерського господарства)	79,49
Ветеринарна медицина	77,82
Галузеве машинобудування (за ОПП Експлуатація та ремонт обладнання харчових виробництв)	77,54
Геодезія і землеустрій (за ОПП Землевпорядкування)	74,01

Економіка, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Економіка підприємства)	79,71
Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка (за ОПП Монтаж, обслуговування та ремонт електротехнічних установок в АПК)	74,7
Енергетичне машинобудування (за ОПП Монтаж і обслуговування холодильно-компресорних машин та установок)	78,24
Маркетинг, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Комерційна діяльність)	84,71
Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування (за ОПП Бухгалтерський облік)	81,01
Право (за ОПП Правознавство)	83,83
Технологія виробництва і переробка продукції тваринництва (за ОПП Технологія виробництва та переробка продукції тваринництва)	76,91
Фінанси, банківська справа та страхування (за ОПП Фінанси і кредит)	83,18
Харчові технології (за ОПП Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів і харчоконцентратів)	82,74
ЗАГАЛЬНИЙ ПІДСУМОК (середній результат тестування за усіма спеціальностями/ ОПП)	78,21

Таким чином, **найнижчий середній результат** тестування спостерігається для спеціальності 208 Агроінженерія (за ОПП Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва) з оцінкою 69,44 балів. **Найвищий середній результат** тестування зафіксовано для спеціальностей 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Економіка підприємства) з оцінкою 84,71 балів.

Значна частина учасників тестування різних спеціальностей досягли **середнього рівня оцінок**, проте зауважимо, що можливість покращення існує для тих, де результати близькі до середнього або нижчі, адже є потенціал для подальшого розвитку і покращення в цих галузях. Навчання є постійним процесом, і завжди є можливість вдосконалення.

Оцінки, що перебувають близько до середнього рівня, можуть свідчити про те, що програми навчання і локальні методи оцінювання потребують певних коригувань або оновлень, для забезпечення відповідності потребам студентів і ринку праці. Окрім того, розуміння слабких місць і можливих обмежень допоможе виявити потреби в поліпшенні навчального процесу.

Для тих галузей, де результати нижчі за середній рівень, можливість покращення стає особливо важливою. Це, безперечно, може вимагати глибокого аналізу причин, що призвели до низьких результатів, таких як низька мотивація до навчання і, як наслідок недостатнє засвоєння матеріалу, необхідність удосконалення освітніх програм та методичного забезпечення з дисциплін, або ж значний рівень навантаження, психоемоційний фон, індивідуальні обставини

тощо. Такий аналіз може бути і, швидше за все, буде проведений локально в закладах – учасниках Пілотного проєкту. На основі цього аналізу можуть бути запроваджені конкретні автономні заходи, спрямовані на поліпшення навчання, вдосконалення методів викладання та оцінювання.

Важливо враховувати, що покращення якості освіти є процесом, що вимагає часу, зусиль та співпраці всіх зацікавлених сторін – викладачів, студентів, адміністрації та інших стейкхолдерів (і особлива місія у цьому процесі покладається на роботодавців). Постійне зосередження на покращенні і використання ретроспективи можуть допомогти досягти кращих результатів у майбутньому.

Отже, варто звернути увагу на спеціальності, де результати тестування менш задовільні, та розглянути можливі шляхи покращення якості освіти у цих галузях. Для досягнення кращих результатів можна розглянути впровадження додаткових заходів підтримки студентів, оновлення освітніх програм, сприяння розвитку кадрового потенціалу, у т. ч. якісному підвищенню кваліфікації викладацького складу, та забезпечення доступу до сучасних ресурсів та технологій.

Важливо пам'ятати, що результат тестування є лише одним з індикаторів, і його слід поєднувати з іншими факторами, такими як оцінки студентів у закладі, якість освітнього процесу та фідбек від роботодавців. Такий комплексний підхід допоможе отримати більш повне уявлення про якість освіти та визначити можливості для подальшого розвитку і вдосконалення.

Загальні результати тестування дають рамкове уявлення про якість освіти у закладах фахової передвищої освіти сьогодні та дозволяють прослідкувати динаміку рівня знань здобувачів з докарантинного періоду (2018/2019) до періоду воєнного стану (2022/2023). Результати тестування також відображають деякі проблеми в регіонах країни та є стимулом для розробки стратегій та короткострокових і перспективних планів дій з метою підвищення якості освіти з відповідних спеціальностей, забезпечення підтримки закладів у областях, які є більш вразливими в нинішніх умовах.

Порівняння результатів попереднього (2019 рік) та нинішнього тестування (2023 рік, Пілотний проєкт) у розрізі спеціальностей/ освітніх програм, вказує на загальне зниження (більш, ніж на 5 балів у середньому) результатів 2022/2023 навчального року, порівняно з результатами 2018/2019 навчального року, за більшістю зі спеціальностей:

**ПОРІВНЯННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ (РЕЗУЛЬТАТІВ ТЕСТУВАННЯ)
ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ 2023 ТА 2019 РОКІВ**

**ЗАГАЛЬНИЙ РІВЕНЬ ЗНИЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ТЕСТУВАННЯ У 2023 РОЦІ,
ПОРІВНЯНО З 2019 (ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ)**

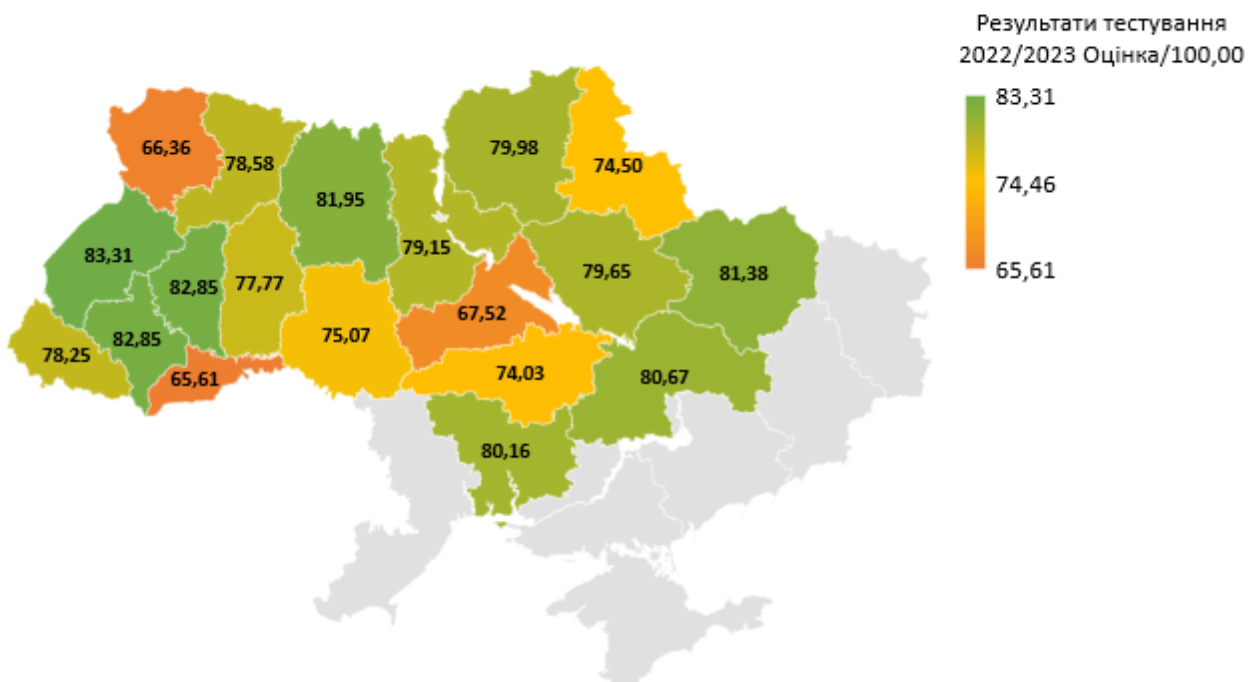
Середні результати тестування для багатьох спеціальностей/ освітніх програм залишилися високими, незважаючи на незначне зниження показників, порівняно з результатами 2019 року. Наприклад, Маркетинг, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Комерційна діяльність) та Право (за ОПП Правознавство) показали стабільні результати на високому рівні.

Лише за п'ятьма спеціальностями (освітніми програмами) спостерігається значне загальне зниження результатів (більш, ніж 10 балів), яке обумовлює критичне наближення якості до оцінки «задовільно» за національною шкалою (Галузеве машинобудування (за ОПП Експлуатація та ремонт обладнання харчових виробництв) та Енергетичне машинобудування (за ОПП Монтаж і обслуговування холодильно-компресорних машин та установок), Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка (за ОПП Монтаж, обслуговування та ремонт електротехнічних установок в АПК), Геодезія і землеустрій (за ОПП Землепорядкування), Агроінженерія (за ОПП Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва). Тобто ті спеціальності, формування фахових компетентностей з яких потребує формування практичних навичок на конкретному обладнанні в конкретних майстернях і базах практики.

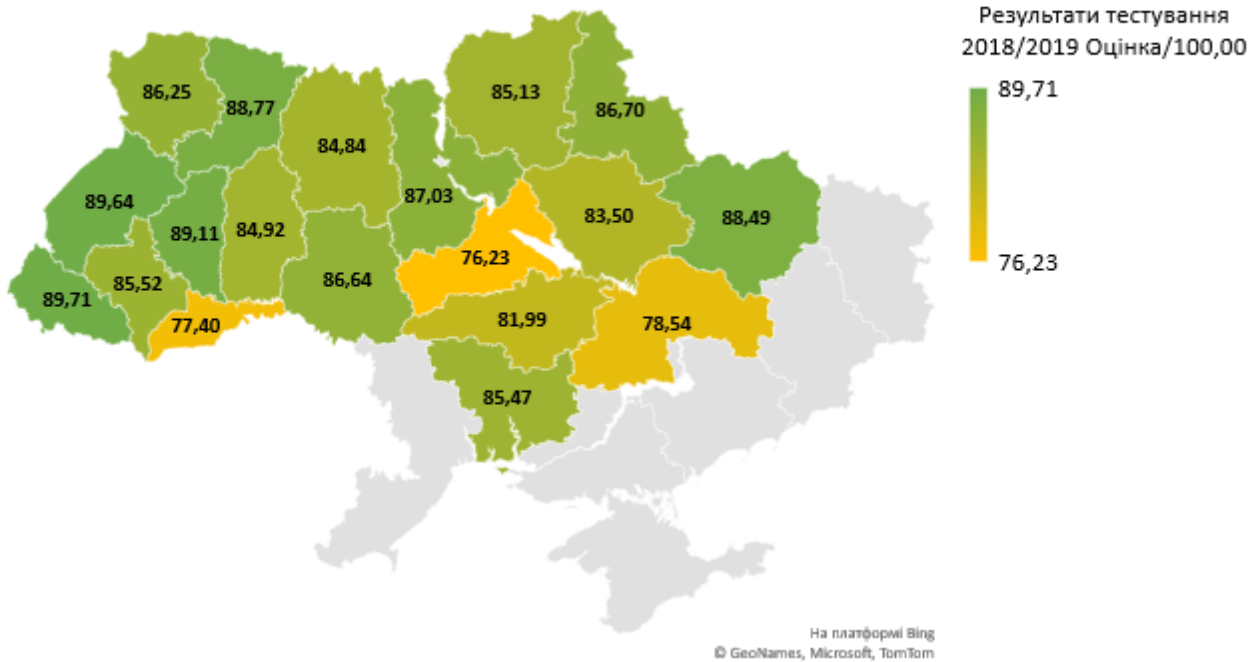
Загалом, порівняння результатів тестування показує, які спеціальності/ освітні програми сьогодні мають потребу у відповідних заходах для забезпечення стабільного підвищення якості освіти в перспективі.

Наводимо інформацію щодо результатів тестування у 2023 та 2019 році (для порівняння) у розрізі областей:

Регіональний розподіл результатів дистанційного тестування у 2023 році
(середнє значення, оцінка/100,00)

Регіональний розподіл результатів дистанційного тестування у 2019 році
(середнє значення, оцінка/100,00)

Так, унаслідок російської агресії, маючи ряд невирішених через пандемію COVID-19 питань, коледжі і технікуми в регіонах України більшою або меншою мірою стикаються зі новими складнощами у забезпеченні якісної освітньої діяльності.

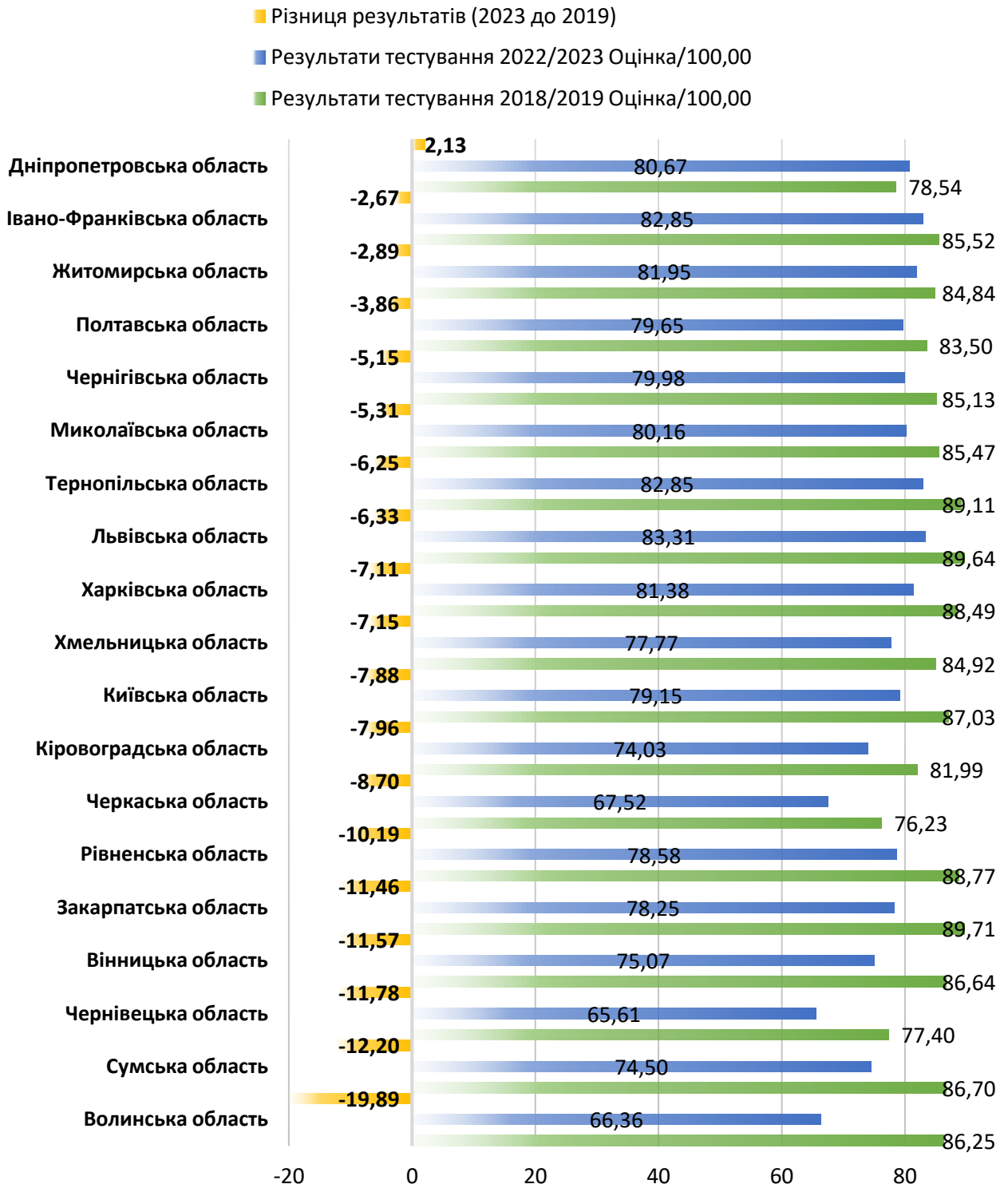
Вимушені тимчасові перерви у навчанні, перехід на виключно асинхронний режим дистанційного навчання та обмеження взаємодії між викладачами та студентами, безперечно, мають негативний вплив на процес навчання та засвоєння практичних навичок, а ризики, пов'язані з такою ситуацією, подекуди вже переросли у наслідки.

Сучасні умови, зокрема обмежені можливості доступу до спеціалізованого обладнання та лабораторій, можуть ускладнювати здобуття практичного досвіду, який є важливим елементом фахової підготовки в коледжах і технікумах.

Отже, зниження показників якості знань здобувачів фахової передвищої освіти в деяких регіонах України, а також збереження цих показників на стабільному рівні в інших областях, серед іншого, можуть вказувати на суттєву різницю контекстів діяльності: ризики, пов'язані з війною, створюють нестабільні та нерівномірні за місцезнаходженням закладів освіти умови для їх функціонування. Евакуація, переселення та знищення інфраструктури подекуди призвели до тривалого призупинення навчального процесу, втрати доступу до необхідних ресурсів і, як наслідок – наростання втрат та прогалин в освітньому процесі. Всі ці проблемні питання, що викликані пандемією та війною, вимагають уваги і вирішення задля забезпечення належних умов для навчання, здобуття практичного досвіду, виходячи з позицій безпеки та відновлення необхідної інфраструктури.

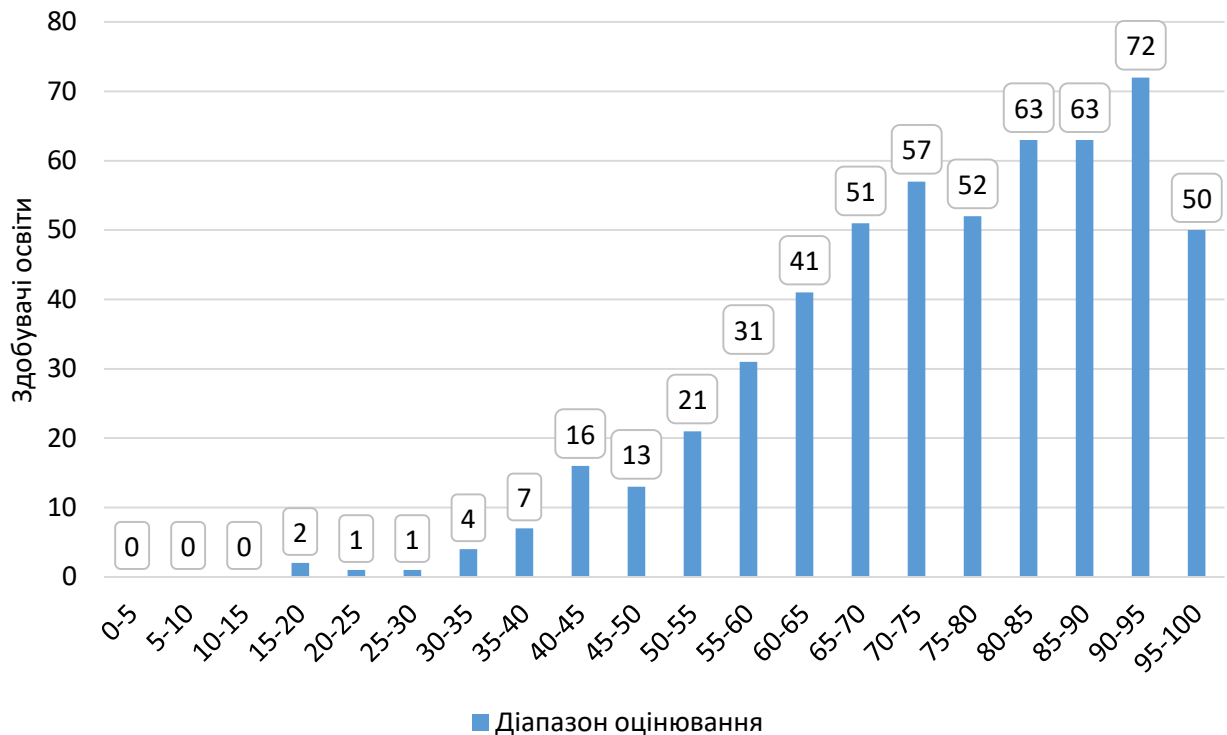
Звертає на себе увагу, що найбільший розрив між якістю підготовки випускників 2019 та 2023 року спостерігається переважно в областях, які не мали активних бойових дій (Волинська, Чернівецька, Вінницька, Закарпатська, Рівненська). Вказані регіони взяли на себе суттєвий тягар щодо прийняття і розміщення біженців з тимчасово окупованих територій та активних бойових дій, забезпечення харчування та іншої допомоги для тих, хто змушений був евакуюватися з таких територій.

Динаміка результатів тестування 2019 та 2023 років за областями:

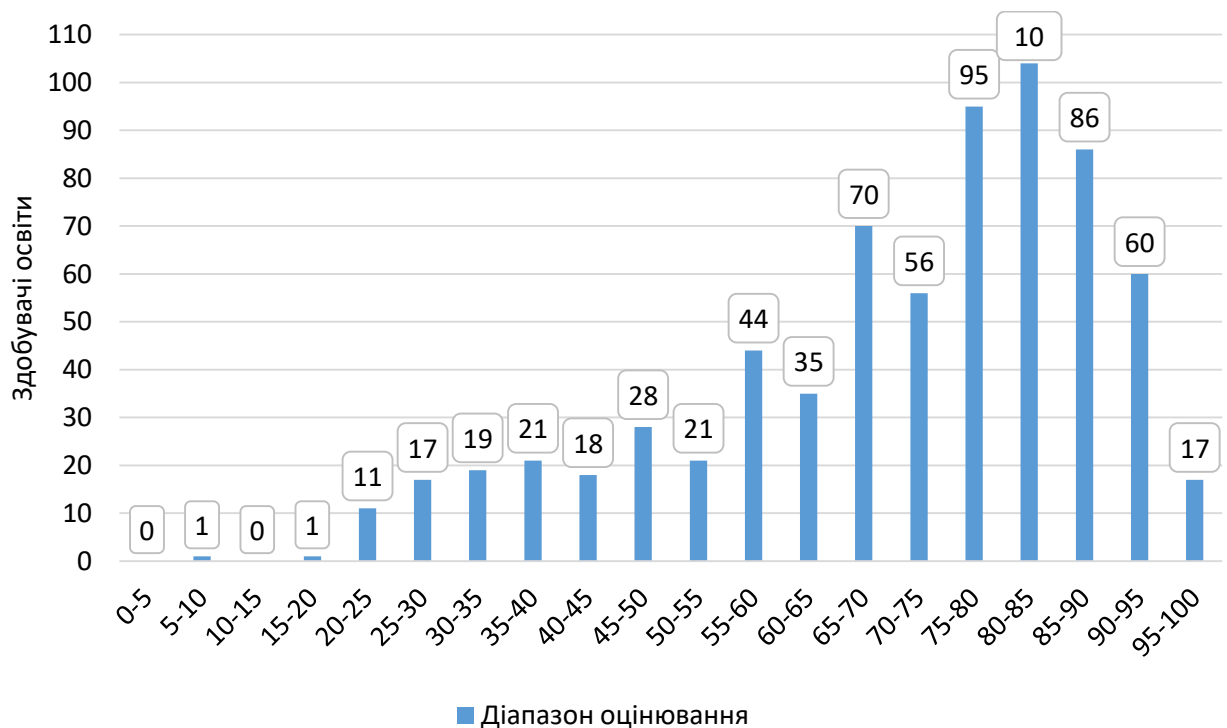

Додатково наводимо інформацію про розподіл учасників моніторингу якості освіти за кількістю набраних тестових балів у розрізі спеціальностей та освітньо-професійних програм (100-бальна шкала оцінювання):

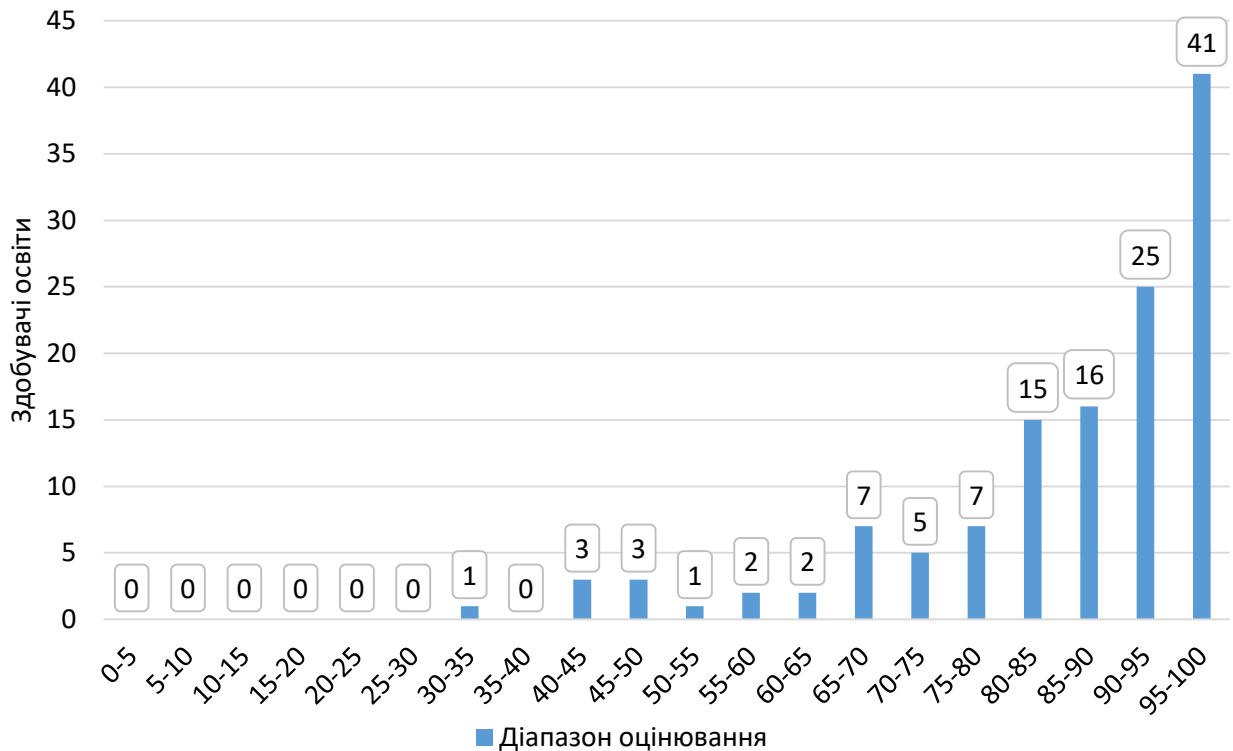
201 Агронія (за ОПП Виробництво і переробка продукції рослинництва):

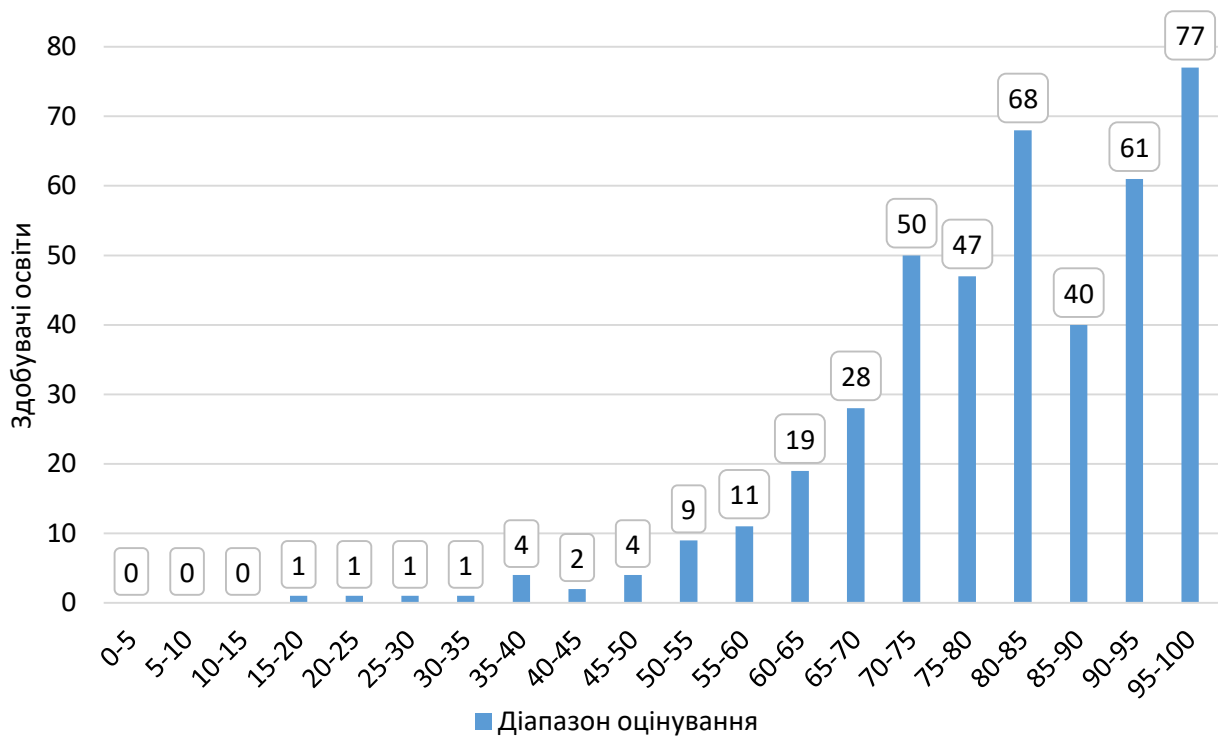
208 Агроінженерія (за ОПП Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва):

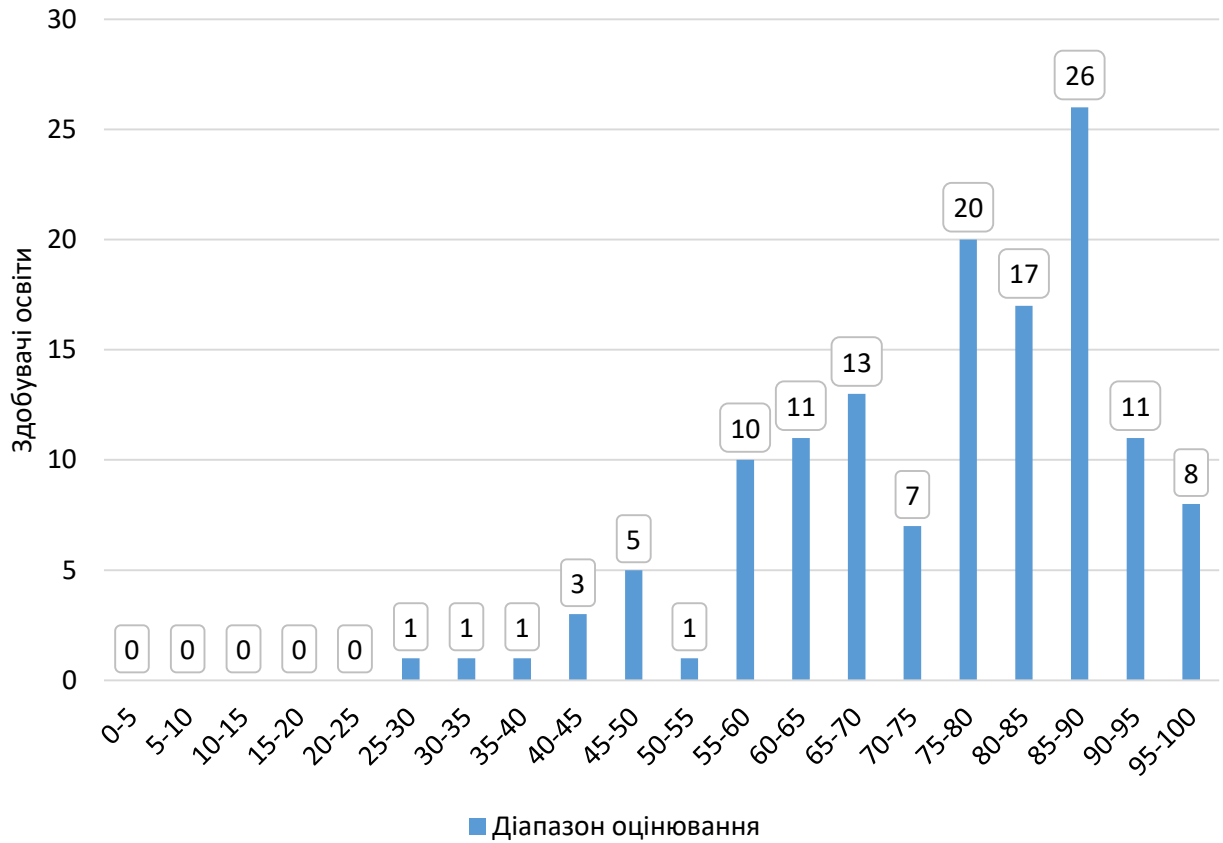
075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Економіка підприємства):

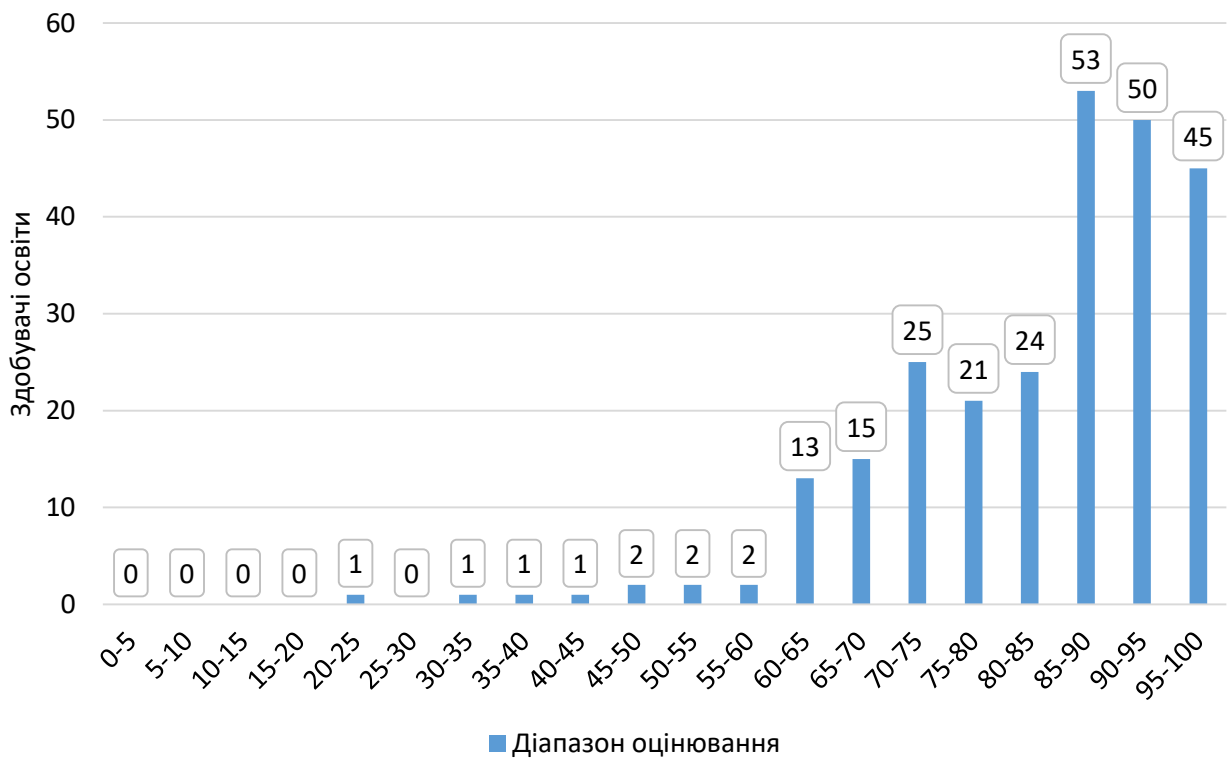
071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування (за ОПП Бухгалтерський облік):

193 Геодезія і землеустрій (за ОПП Землевпорядкування):

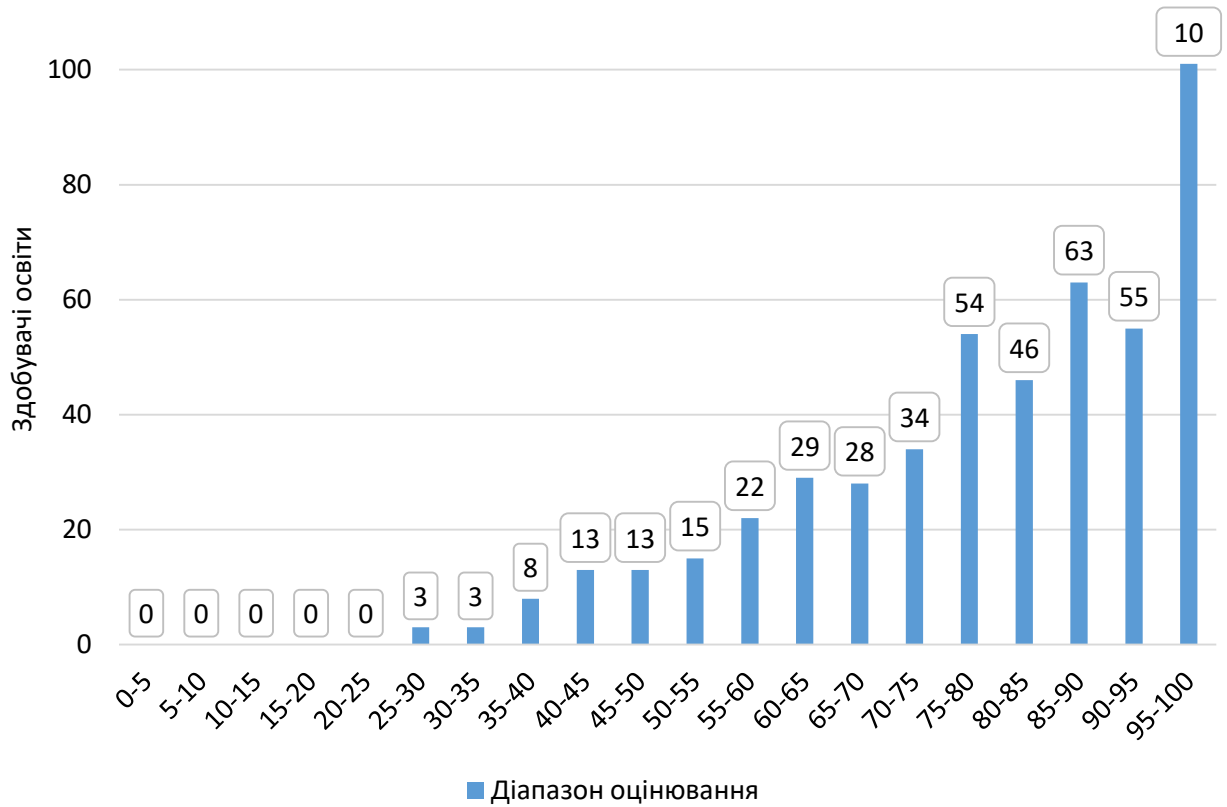

072 Фінанси, банківська справа та страхування (за ОПП Фінанси і кредит):

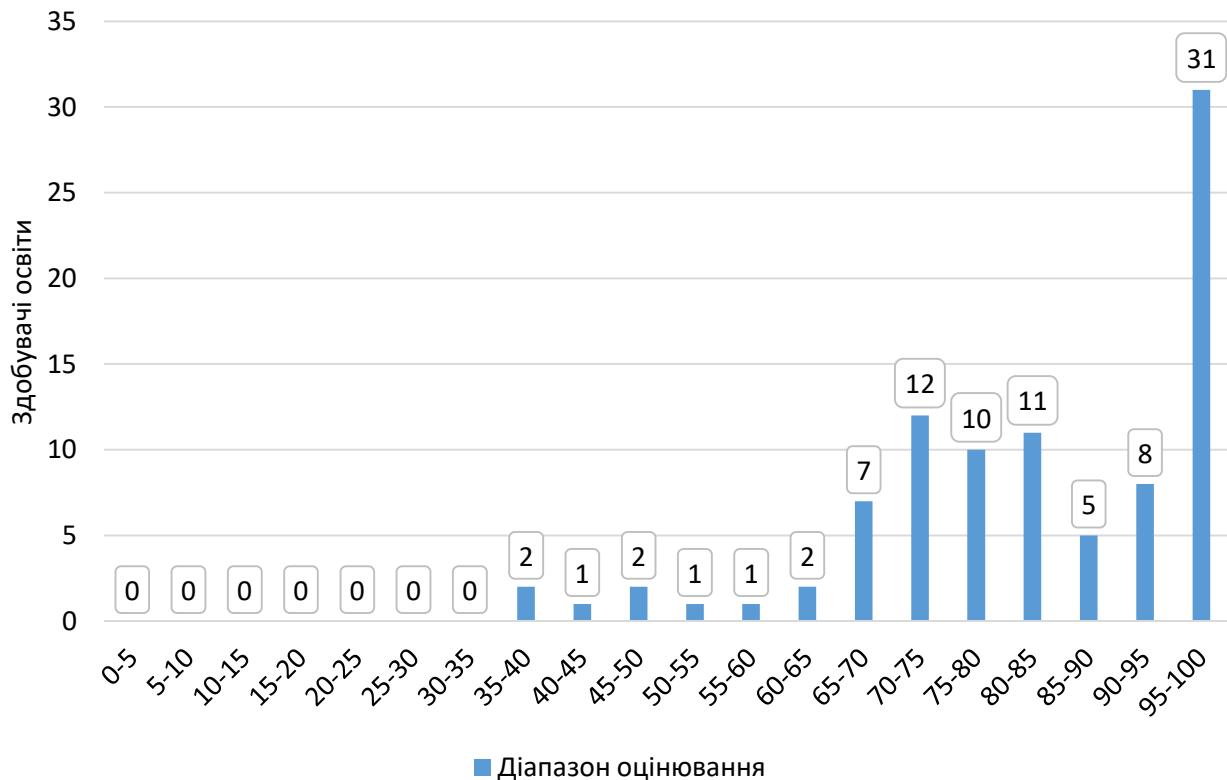

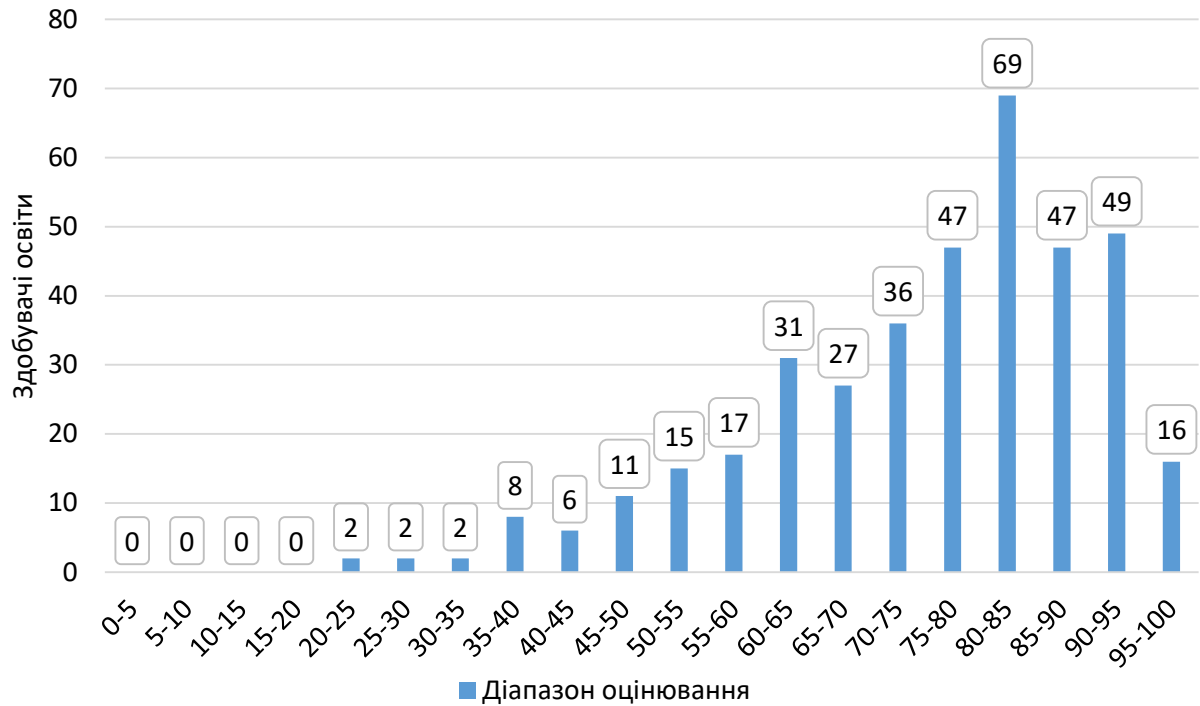
211 Ветеринарна медицина:

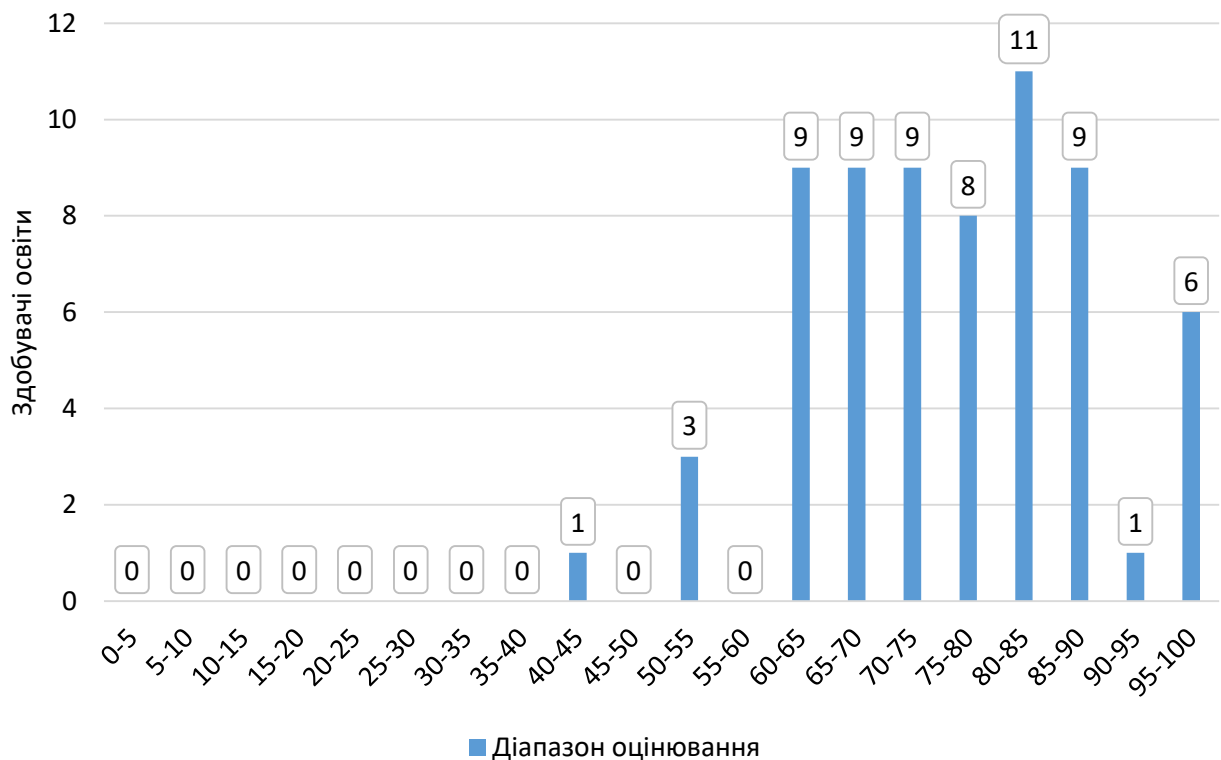
051 Економіка, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за ОПП Економіка підприємства):

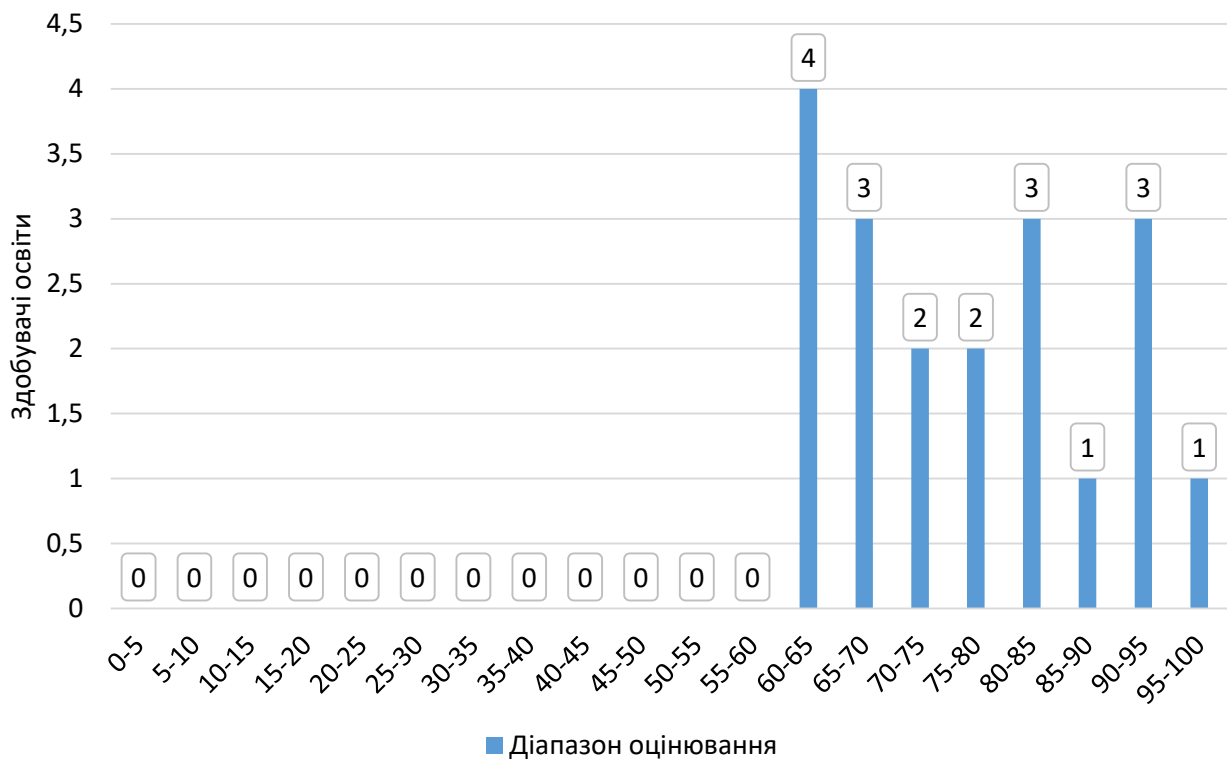
141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка (за ОПП Монтаж, обслуговування та ремонт електротехнічних установок в агропромисловому комплексі):

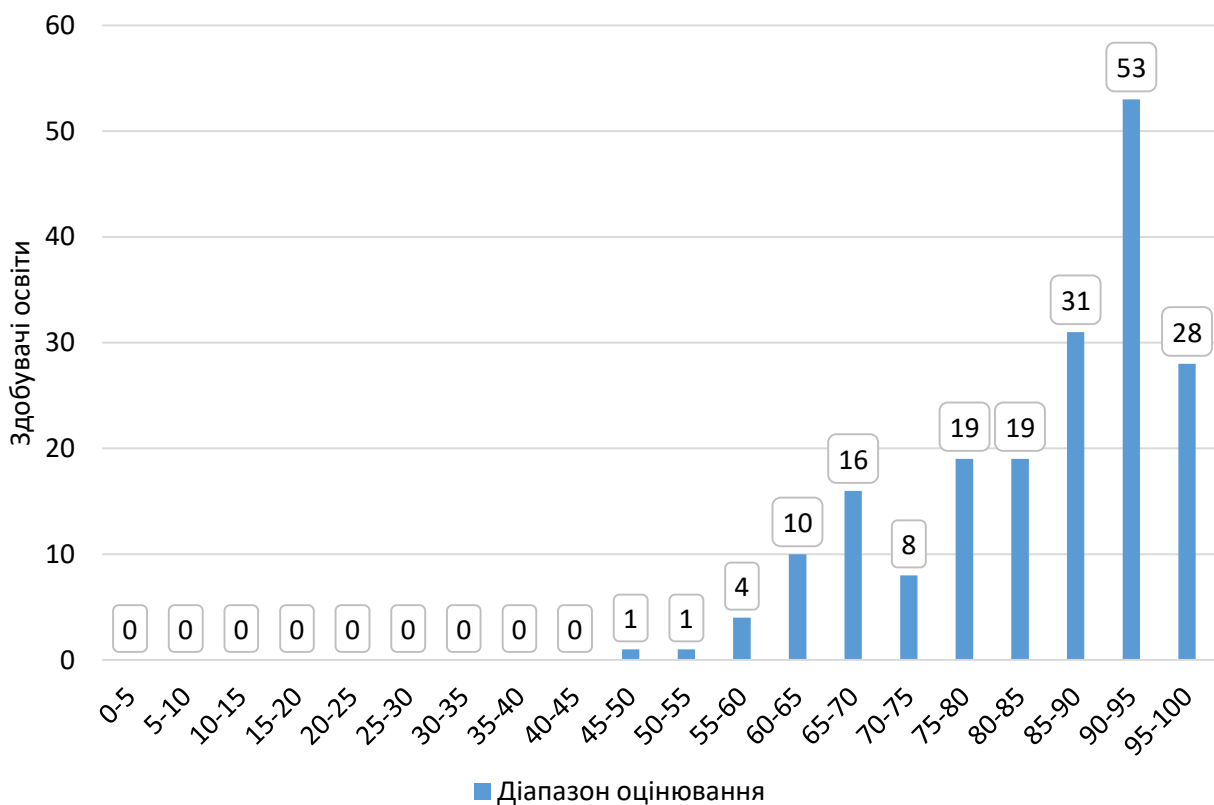
141 Енергетичне машинобудування (за ОПП Монтаж і обслуговування холодильно-компресорних машин та установок):

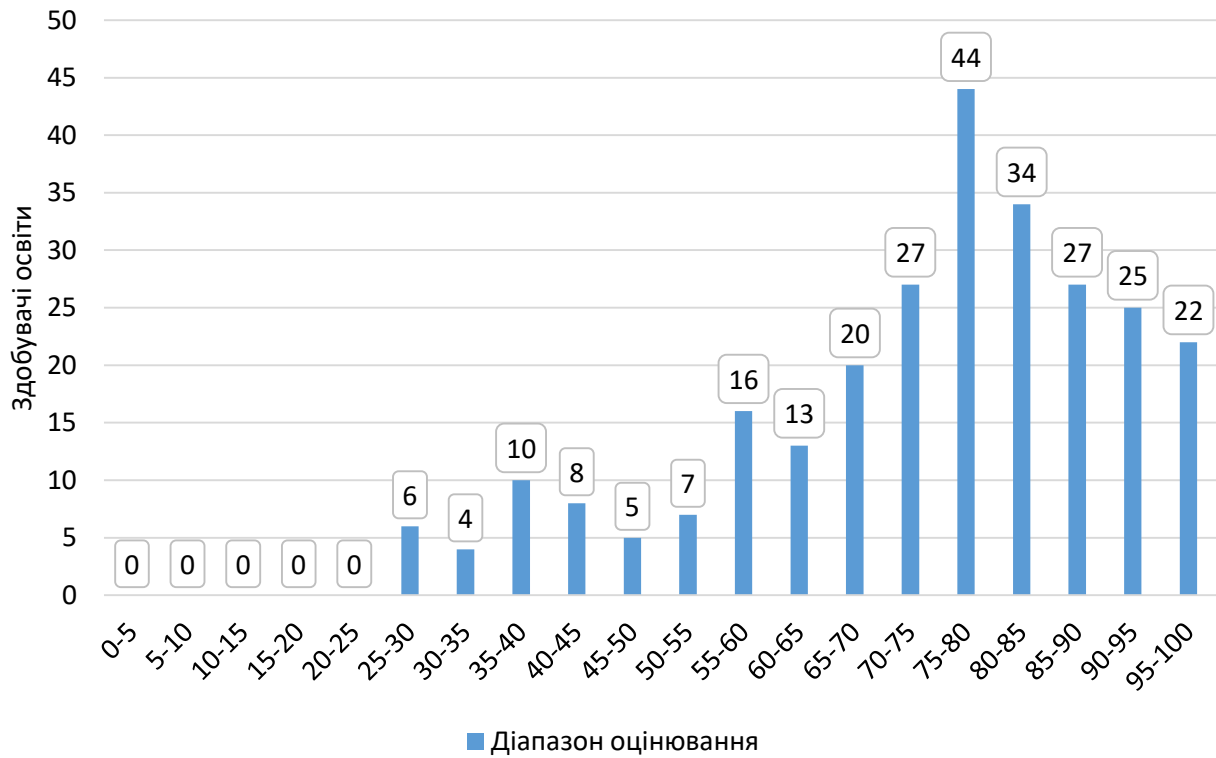
133 Галузеве машинобудування (за ОПІ Експлуатація та ремонт обладнання харчових виробництв):

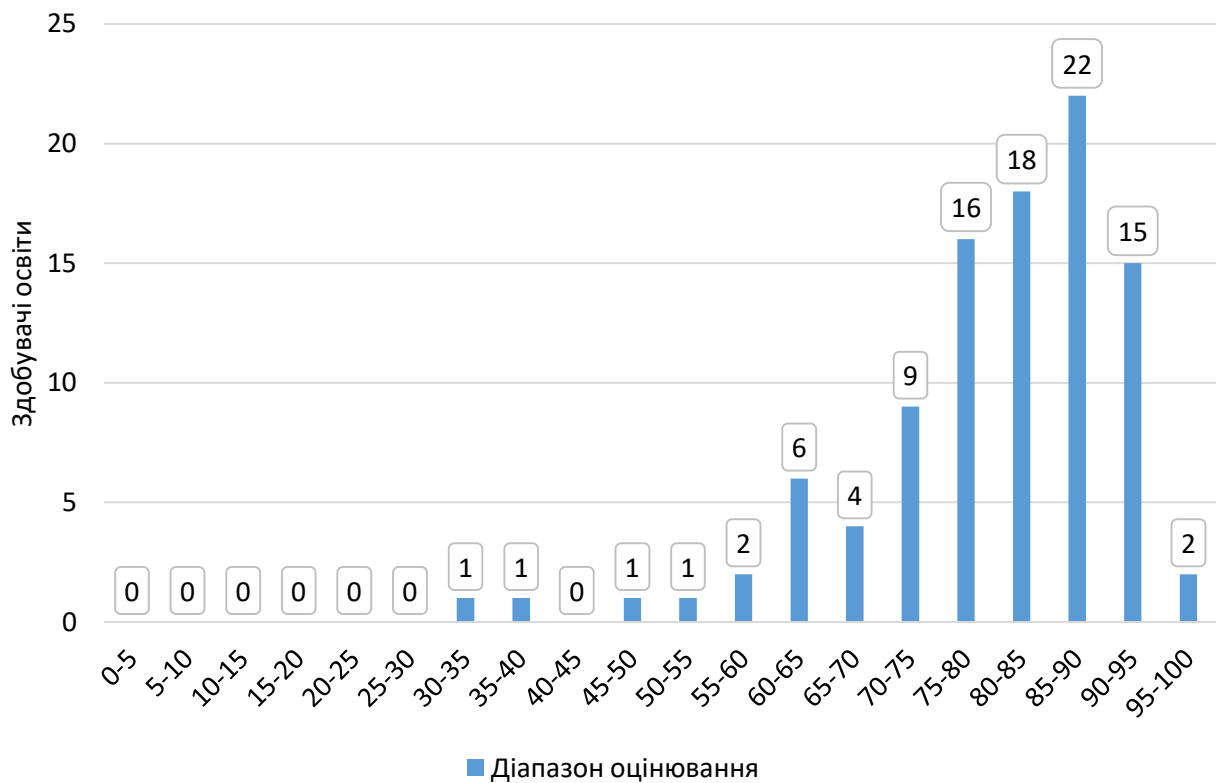
081 Право (за ОПІ Правознавство):

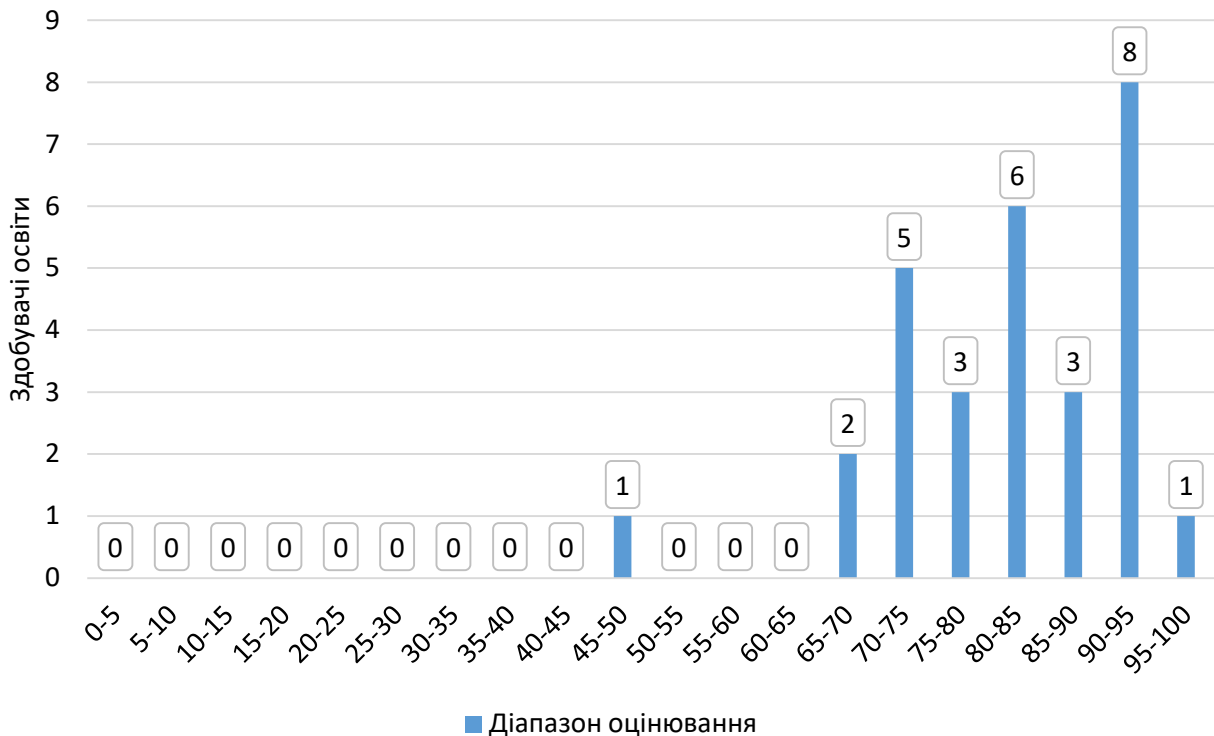
204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва (за ОПП Технологія та переробка продукції тваринництва):

201 Агронія (за ОПП Організація і технологія ведення фермерського господарства):

181 Харчові технології (за ОПП Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів і харчоконцентратів):

Не справилися із завданнями (виконали не більше 50% запропонованих завдань) 313 здобувачів фахової передвищої освіти (8% від загальної кількості учасників). Найбільша частка незадовільно виконаних робіт має місце зі спеціальностей Агроінженерія (за ОПП Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва) - 16,5%, Технологія виробництва і переробка продукції тваринництва (за ОПП Технологія виробництва та переробка продукції тваринництва) – 12%. При цьому зі спеціальності 133 Галузеве машинобудування всі отримали позитивні бали, а зі спеціальності 081 Право не справилися із завданнями менше 1% учасників.

Аналіз показав, що з усіх спеціальностей окремі учасники отримали вищі бали (від 95 до 100). Всього на відмінно справилися із завданнями 446 здобувачів фахової передвищої освіти (11,6 % - кожний десятий учасник). Найбільша частка відмінних робіт відмічена за спеціальностями Маркетинг (32% - кожний третій учасник), кожний п'ятий учасник показав відмінні знання зі спеціальностей Ветеринарна медицина, Облік і оподаткування, Фінанси (від 17,5 до 21%), кожний шостий (15%) – з Права.

Основна частина учасників отримали від 70 до 90 балів, що і обумовило середні показники успішності з усіх спеціальностей за заявленими освітньо-професійними програмами.

II. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ У 2023 РОЦІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЩОДО ФОРМ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КОМПЕНСАТОРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Загальна інформація

Державною службою якості освіти з 19 до 30 червня 2023 року проведено онлайн-анкетування серед керівників закладів фахової передвищої освіти, які погодились взяти участь у Пілотному проєкті в 2023 році. Мета опитування – з’ясувати думку згаданої групи респондентів про **якість освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти країни в нинішніх умовах** та дослідити проблему **освітніх втрат, спричинених пандемією COVID-19 та війною**.

Участь в онлайн-анкетуванні взяли керівники 51 закладу ФПО (24,5 % – жінки та 74,5 % – чоловіки).

Методика опитування

Опитування проводилось методом онлайн-анкетування. Анкета була представлена для однієї групи респондентів (керівників закладів фахової передвищої освіти) та містила питання, що стосуються різних аспектів освітнього процесу та якості навчання. Питання були сформульовані таким чином, щоб зібрати максимально об’єктивну інформацію про думки та погляди учасників опитування.

Відбір респондентів

Взяти участь в опитуванні було запропоновано 79 закладам фахової передвищої освіти аграрного спрямування, які входили до загальної вибірки потенційних учасників Пілотного проєкту (зокрема його першого етапу – тестування).

При відборі було враховано регіональний розподіл закладів освіти (зокрема оцінено їхні можливості щодо участі у Пілотному проєкті), а також обсяги контингенту. За кількістю респондентів встановлено граничні межі на рівні одного представника від керівного складу (директори або їхні заступники) кожного закладу ФПО. Заклади освіти, фактичним місцезнаходженням яких є м. Київ, Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька області та АР Крим, участі в моніторингу не брали.

Макрорегіони, виділені в межах дослідження:

Захід: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області – 17 закладів;

Північ: м. Київ, Київська, Житомирська, Сумська, Чернігівська області – 13 закладів;

Центр: Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області – 11 закладів;

Контингент здобувачів закладів фахової передвищої освіти (розподіл за областями), керівники яких взяли участь в опитуванні:

Регіон (область)	Кількість студентів/учнів (станом на кінець червня 2023 року)
Чернівецька область	568
Житомирська область	697
Кіровоградська область	792
Черкаська область	824
Харківська область	877
Закарпатська область	900
Волинська область	906
Одеська область	910
Чернігівська область	1158
Хмельницька область	1213
Дніпропетровська область	1218
Вінницька область	1343
Київська область	1433
Полтавська область	1480
Тернопільська область	1726
Миколаївська область	1868
Львівська область	2066
Рівненська область	2273
Івано-Франківська область	2548
Сумська область	2704
Загальний підсумок	27504

Освітні втрати у сфері фахової передвищої освіти: осмислення, вимірювання та компенсаторні заходи

Пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням росії на нашу територію спричинено значні зміни та трансформації в усіх сферах громадського життя. І такі зміни, перш за все, стосуються негативних економічних наслідків, проблем системи охорони здоров'я, проблем соціального характеру тощо. Закономірно, що усі ризики та загрози, з якими стикнулася українська освіта протягом 2020-2023 рр., неминуче вплинули на темпи її розвитку та якість в цілому, а також на діяльність закладів освіти на місцях і локальні результати.

Питання дефінування та застосування в нинішніх умовах таких понять, як освітні (навчальні) втрати та розриви, а також застосування конкретних підходів до їх вимірювання вже комунікувалось Службою раніше. Зокрема, про це йшлося в інтерв'ю Голови Служби Руслана ГУРАКА для Порталу освітян України «Педрада».

До спалаху пандемії COVID-19 дослідження зі згаданих проблем стосувалися саме навчальних втрат, які мали би спричинити літні канікули. Серед науковців стало популярним поняття «summer learning loss», коли 1996 року було опубліковане одне з перших ґрунтовних досліджень згаданого феномену.

Після початку пандемії COVID-19 про навчальні втрати знову заговорили, але вже зовсім в іншому контексті, – зважаючи не лише на тривалі закриття закладів освіти, а й міркуючи про рівень ефективності дистанційного навчання. Однак це відбувалось без узгодження чи унормування такої термінології.

Сучасні розвідки та дослідження щодо проблем освітніх втрат та розривів, проведені українськими (Державна служба якості освіти України, Український центр оцінювання якості освіти, центр Cedoss, Міжнародний фонд «Відродження») та міжнародними (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Світовий банк) організаціями, визначають освітні (навчальні) втрати як будь-яку втрату знань, умінь, навичок та/або уповільнення чи переривання академічного прогресу через паузи в навчанні конкретного здобувача освіти. Так, зокрема у Публічному словнику освітніх реформ поняття освітніх втрат трактується як «будь-яка конкретна або загальна втрата знань і навичок, або відхилення в академічному прогресі, найчастіше через великі прогалини або розриви в освіті здобувача». Натомість прогалини/розриви у навчанні – це відмінності між фактичними результатами, академічним прогресом учня та очікуваними результатами, які встановлюють стандарти чи передбачені середньостатистичними даними.

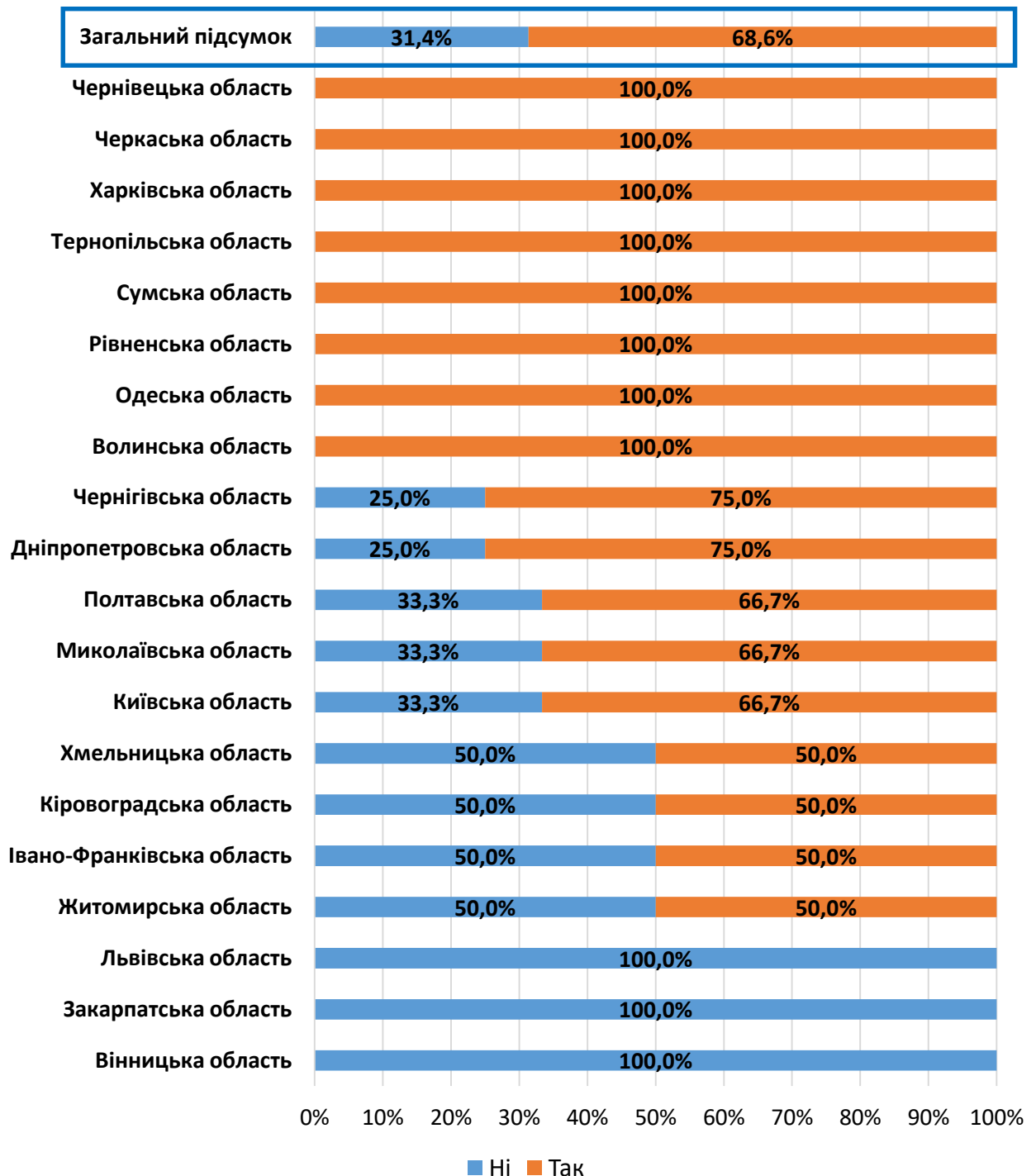
Щодо питання вимірювання освітніх втрат зазначимо, що методологія цього процесу нині перебуває в активній розробці державних органів, у тому числі й Служби – забезпечується постійний моніторинг стану якості освіти та освітньої діяльності (у тому числі й щодо питання освітніх втрат) в усіх сферах, і такий інструмент дозволяє як виявити загальні тенденції, так і оперативно реагувати на конкретні кейси.

Отже, освітні (навчальні) втрати та розриви можуть виникати як наслідок тривалих пропусків занять, неефективного викладання, значних незапланованих перерв в навчанні, пов'язаних із соціальними кризами, війнами, природними катаклізмами тощо, і, таким чином, мають різний масштаб та, відповідно, різні наслідки. Так, в українських реаліях воєнний стан одразу після загальнонаціонального карантину, на перший погляд, мав би спричинити освітні втрати аномального масштабу. Разом із тим, зауважимо, що за результатами досліджень, проведених Службою протягом року війни, не спостерігалось критичних для системи фахової передвищої освіти ситуацій.

У ході нинішнього опитування, проведеного серед керівників закладів фахової передвищої освіти, одним із перших було поставлене питання, **чи спостерігалися в освітньому процесі закладу втрати (прогалини) через пандемію COVID-19 та війну**. І більшість респондентів (68,6 %) вказали, що такі проблеми в освітньому процесі є, інші учасники опитування (31,4 %) зазначили, що не спостерігали у закладі освіти будь-яких втрат (прогалин) в освітньому процесі через пандемію COVID-19 та війну.

Щодо регіонального аспекту цього питання з'ясовано, що переважна більшість керівників закладів північного, центрального, східного та південного регіонів оцінюють впливи карантину та воєнного стану на організацію освітнього процесу як такі, що спричинили освітні втрати різного масштабу. Лише керівники закладів Львівської, Закарпатської та Вінницької областей повідомили, що прогалин в освітньому процесі протягом трьох років не спостерігалось:

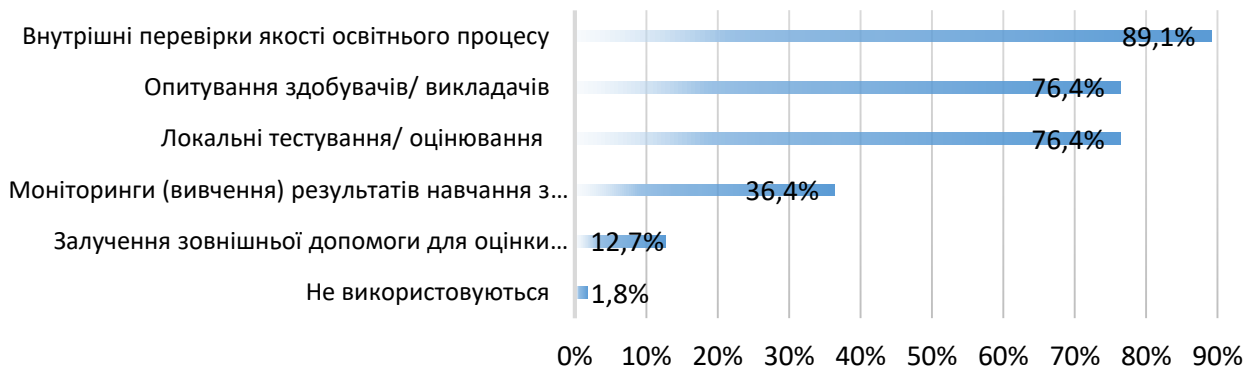
Чи спостерігалися у Вашому закладі освіти втрати (прогалини) в освітньому процесі через пандемію COVID-19 та війну?

Важливим елементом усвідомлення проблеми освітніх втрат є моніторинг їх рівня, що дозволяє виявляти тенденції, визначати пріоритети та встановлювати стратегії для зменшення їх негативного впливу.

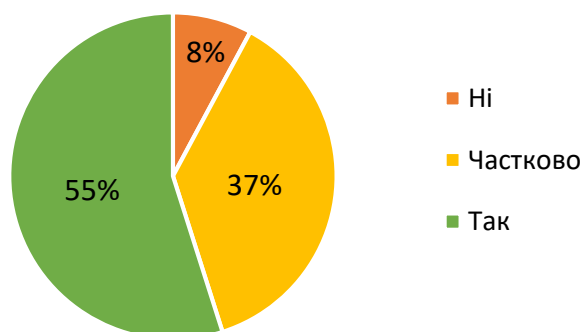
Ми з'ясували, які методи вимірювання освітніх втрат використовуються у ЗФПО. До найбільш поширених заклади віднесли саме внутрішні перевірки якості освітнього процесу, і це закономірно, з огляду на наявність у ЗФПО дієвих внутрішніх систем забезпечення якості освітньої діяльності. Також абсолютна більшість закладів (76,4 %) застосовують локальні оцінювання (тестування) та опитування учасників освітнього процесу, що також є складниками внутрішніх систем забезпечення якості. Моніторинг результатів навчання з фіксацією втраченого часу (36,4 %) та залучення зовнішньої допомоги для оцінки освітніх втрат (12,7 %) використовуються закладами меншою мірою, оскільки є більш затратними в часі та ресурсах:

ЯКІ МЕТОДИ ВИМІРЮВАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ВАШОМУ ЗАКЛАДІ?

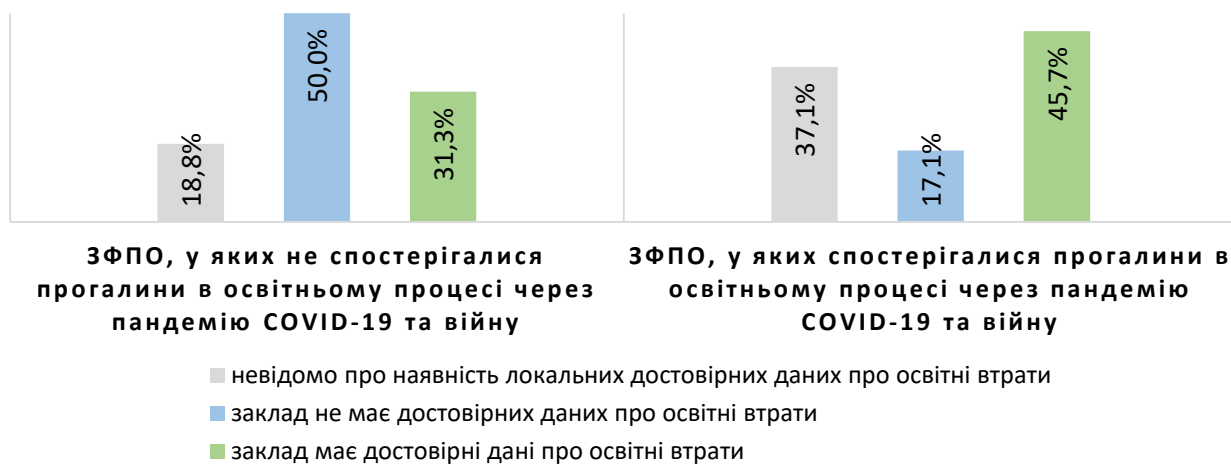

Також з'ясовано, що більшість керівників закладів фахової передвищої освіти (92 %) вивчають досвід своїх колег з питань вимірювання та компенсації освітніх втрат. І це, відповідно, позитивно впливає на формування закладом власної траєкторії подолання прогалин у навчанні:

Чи вивчають ЗФПО досвід інших закладів щодо вимірювання та компенсації освітніх втрат?

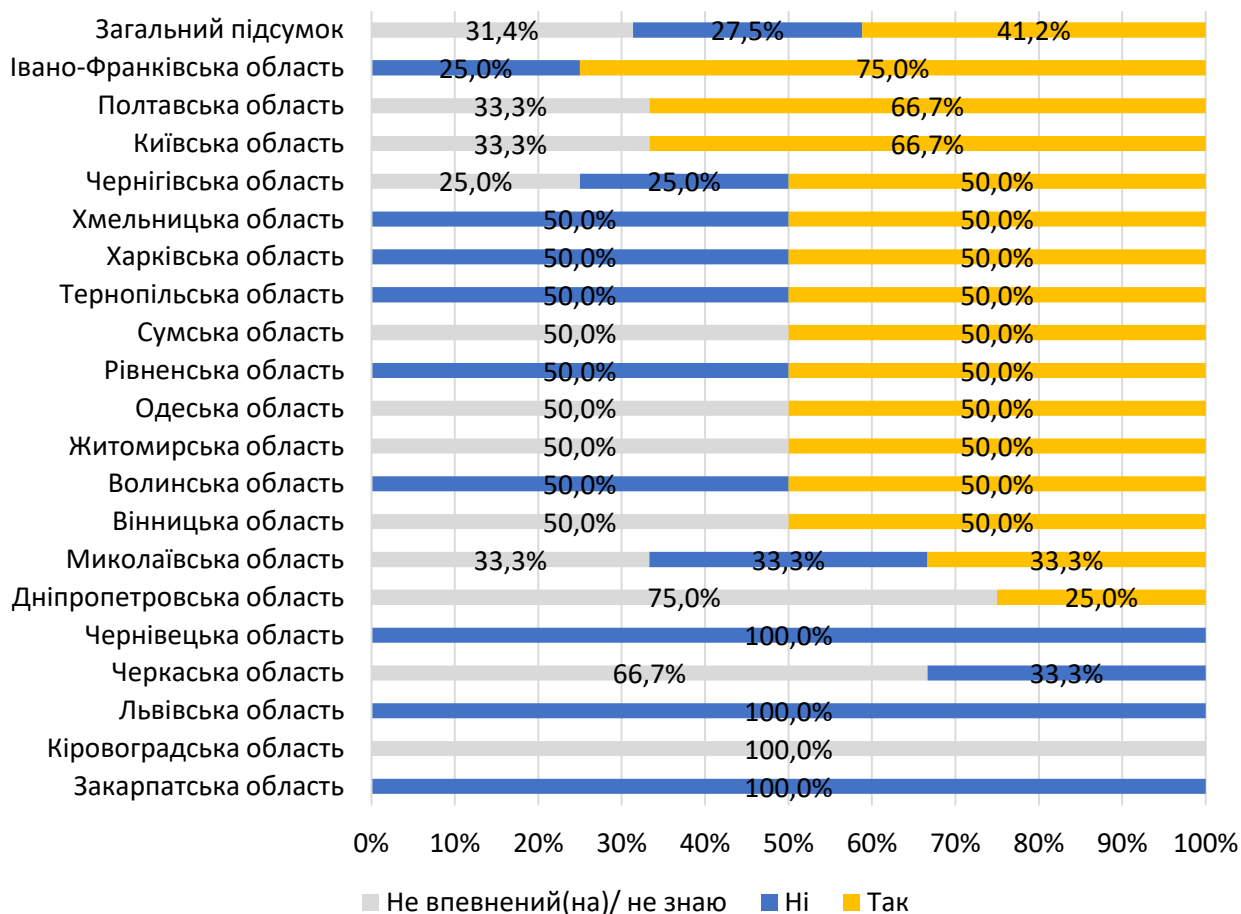

Нині на державному рівні відсутня консолідована інформація щодо освітніх втрат, адже вивчення цього питання ще триває. Ми намагались з'ясувати, чи мають заклади фахової передвищої освіти локальні достовірні дані щодо освітніх втрат. Так, майже половиною закладів (45,7 %), керівники яких раніше повідомили, що спостерігали негативні впливи та, відповідно, спричинені ними прогалини в освітньому процесі, зібрано та збережено таку інформацію:

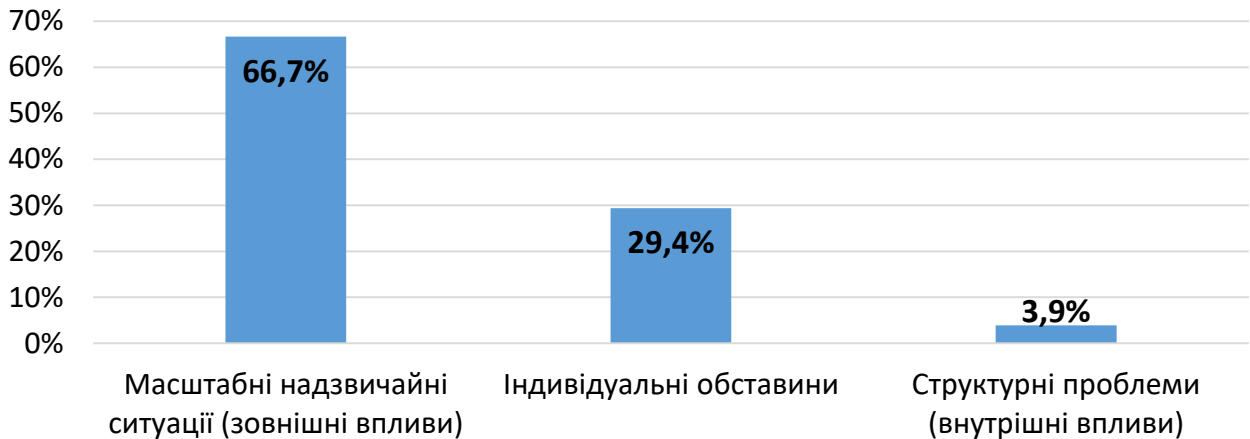
Наведемо також інформацію за регіональним показником:

Чи має Ваш заклад локальні достовірні дані щодо освітніх втрат?

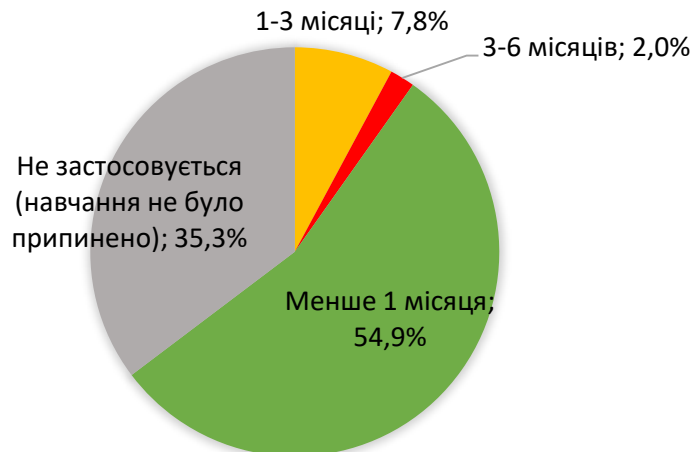
Основними факторами, які мають суттєвий вплив на появу освітніх втрат та прогалин в організації роботи закладу, учасники опитування вважають саме масштабні надзвичайні ситуації (зовнішні впливи) – про це заявили дві третини опитаних (66,7 %). Про вплив індивідуальних обставин на появу втрат у навчанні зазначили 29,4 % респондентів, і лише 3,9 % вказали як можливий негативний чинник структурні (внутрішні) проблеми:

Чинники, що спричиняють освітні втрати під час війни (думка респондентів)

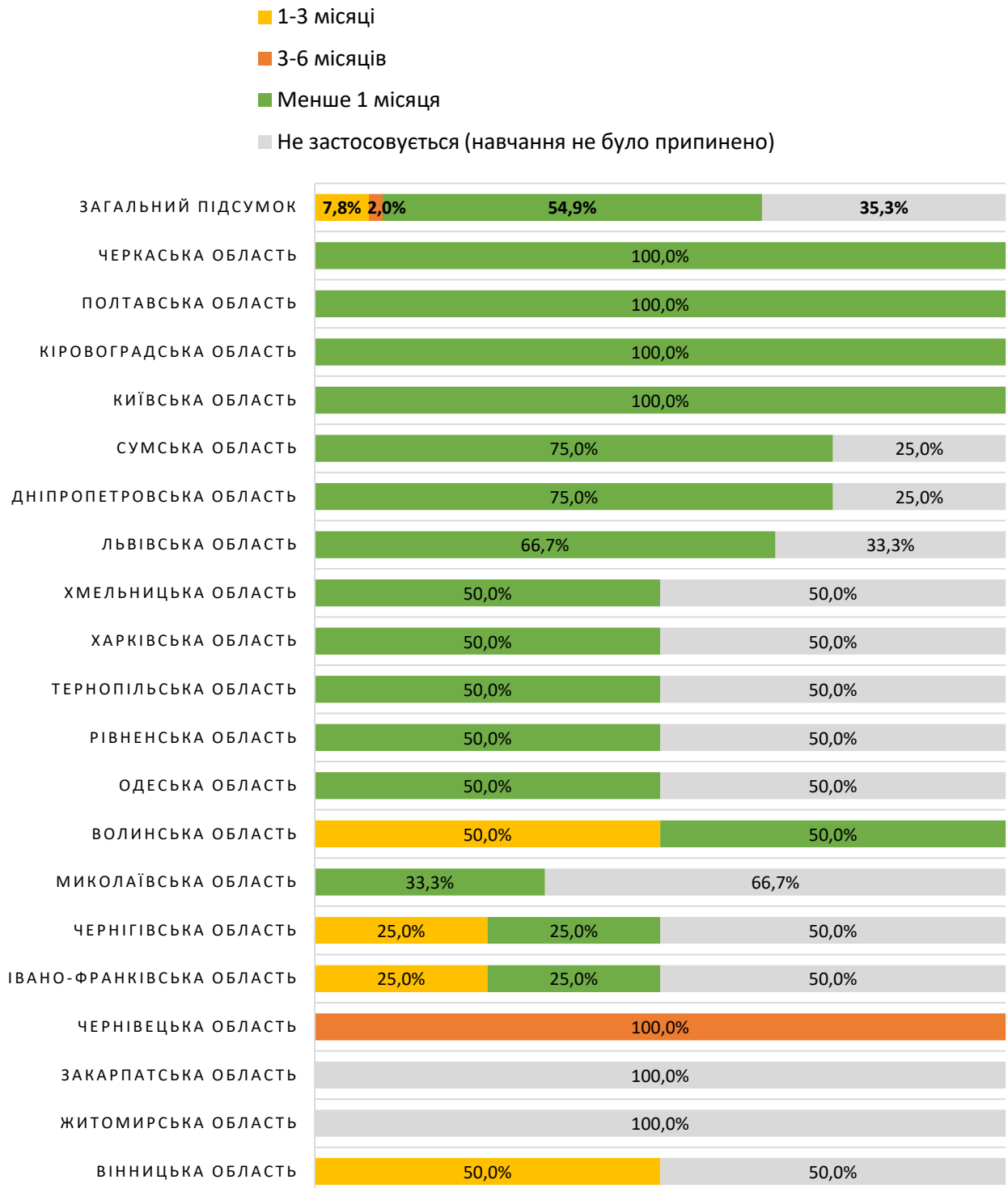
Відомо, що вже за три тижні від початку повномасштабного вторгнення заклади освіти країни максимально відновили освітній процес та надання послуг здобувачам. Проте, були й вимушені (іноді достатньо тривалі) перерви у роботі. Так, більше половини керівників ЗФПО (54,9 %) поінформували про тимчасове переривання освітнього процесу тривалістю до 1 місяця, про перерву від 1 до 3 місяців зазначили 7,8 % опитаних:

ЯКОЮ БУЛА ЗАГАЛЬНА ТРИВАЛІСТЬ ВИМУШЕНОЇ ПЕРЕРВИ У РОБОТІ (ПРИПИНЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ) ВАШОГО ЗАКЛАДУ У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙНОЮ?

Щодо питання поширення такої проблеми у регіонах країни зазначимо, що на початку повномасштабного вторгнення більшість закладів були вимушені ненадовго (до одного місяця) призупинити свою роботу. Значною ж частиною закладів, що розташовані переважно в західному та північному регіонах, освітній процес після введення воєнного стану не було припинено взагалі:

ЯКОЮ БУЛА ЗАГАЛЬНА ТРИВАЛІСТЬ ВИМУШЕНОЇ ПЕРЕРВИ У РОБОТІ (ПРИПИНЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ) ВАШОГО ЗАКЛАДУ У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙНОЮ?

Серед найбільш поширених проблем, що виникли при відновленні освітнього процесу після вимушеної перерви, учасники опитування вказали три: емоційне перевантаження здобувачів освіти (61,8 %), відставання у навчанні (38,2 %) та соціальну ізоляцію з втратою соціальних контактів (36,4 %):

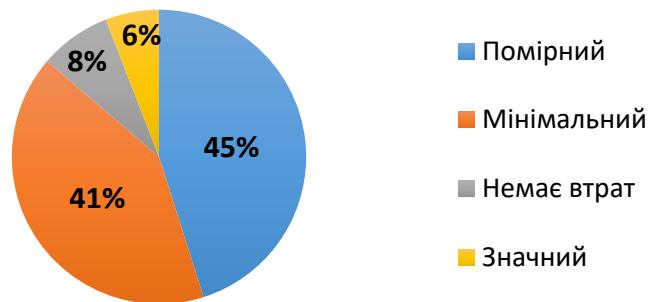
Також з'ясовано, що з огляду на виникнення в ЗФПО внаслідок вимушеного тимчасового припинення освітнього процесу проблемних питань, у закладах було проведено комплекс відповідних заходів для забезпечення підтримки студентів:

Заходи, що здійснюються закладами для забезпечення підтримки студентів/учнів під час карантину/ воєнного стану?

Загалом, керівники ЗФПО повною мірою усвідомлюють наявність проблем, пов'язаних з освітніми втратами, та ризик їх негативного впливу на результати навчання. Так, дев'ятеро з десяти опитаних (86 %) оцінюють загальний рівень освітніх втрат для закладу як мінімальний та помірний, і лише 6 % респондентів вважають його значним:

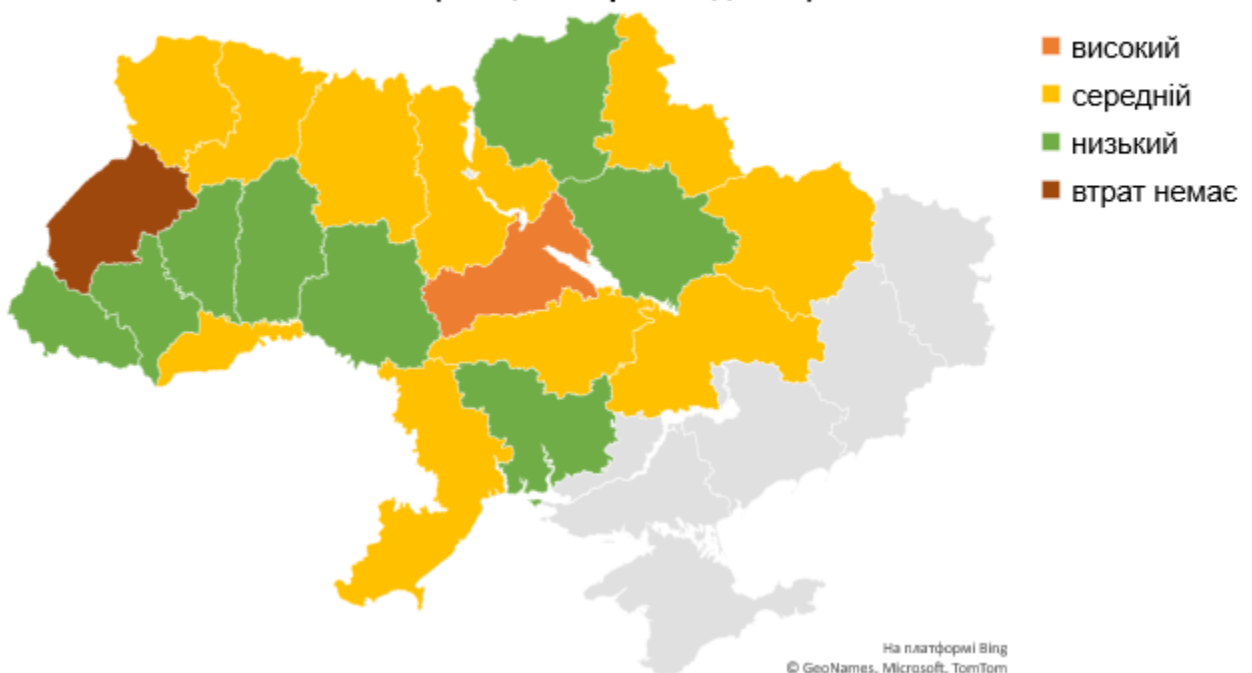
Рівень освітніх втрат у ЗФПО через пандемію та війну (оцінка керівників)

Оцінка ступеня освітніх втрат учасниками опитування з різних регіонів країни в цілому відображає актуальний стан сфери, а також розуміння респондентами нинішньої ситуації. Але варто зауважити, що у своїх відповідях керівники ЗФПО опираються на контекст та індивідуальні особливості роботи закладів, адже соціально-економічні умови, політична стабільність, доступ до ресурсів та інші фактори можуть впливати на рівень освітніх втрат.

Ми візуалізували отримані результати щодо оцінки рівня освітніх втрат в розрізі регіонів (із застосуванням відповідного індексу та критеріїв):

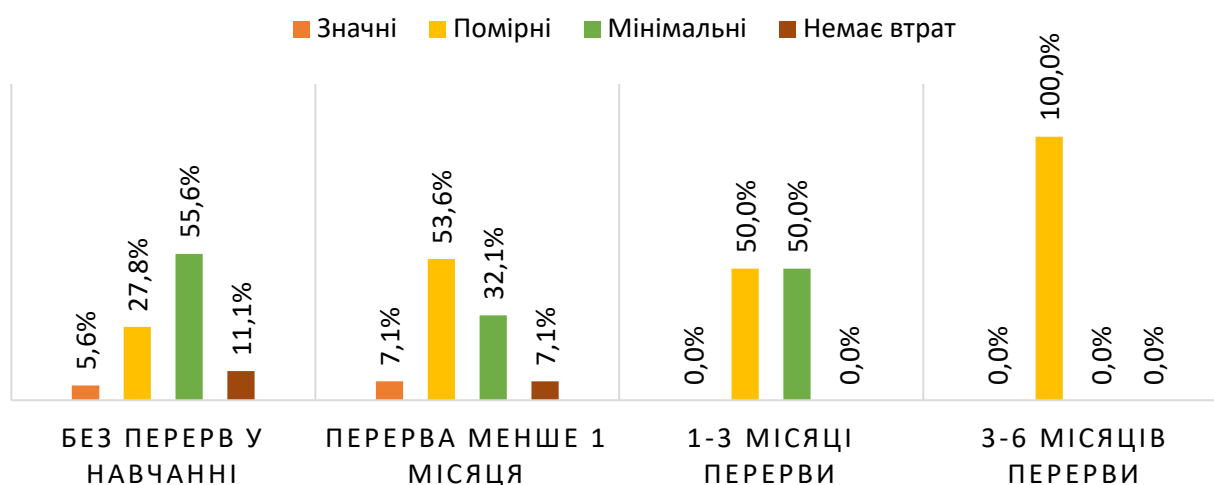
Загальний рівень освітніх втрат в ЗФПО за регіонами (за оцінкою респондентів)

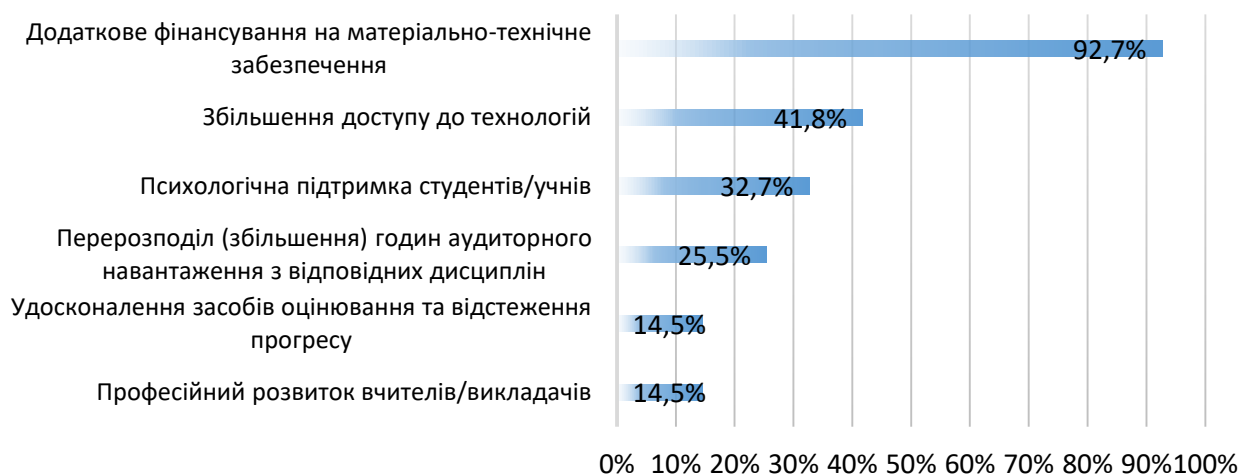
Прямої залежності рівня освітніх втрат у закладах від тривалості вимушеної перерви у навчанні під час війни не прослідковано. Проте варто зазначити, що лише керівники закладів ФПО, які не припиняли або ненадовго припиняли навчання, зазначили як про наявність, на їхню думку, значних втрат, так і про їх повну відсутність. І причина такої розбіжності в оцінці може полягати як в різниці контекстів (як уже було зазначено), варіацій сприйняття проблеми, так і в різниці методів вимірювання закладами прогалин в освітньому процесі (інструментарій, показники та методологія):

ЗАГАЛЬНІ ОСВІТНІ ВТРАТИ У ЗФПО, ЗАЛЕЖНО ВІД ТРИВАЛОСТІ ВИМУШЕНОЇ ПЕРЕРВИ У НАВЧАННІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

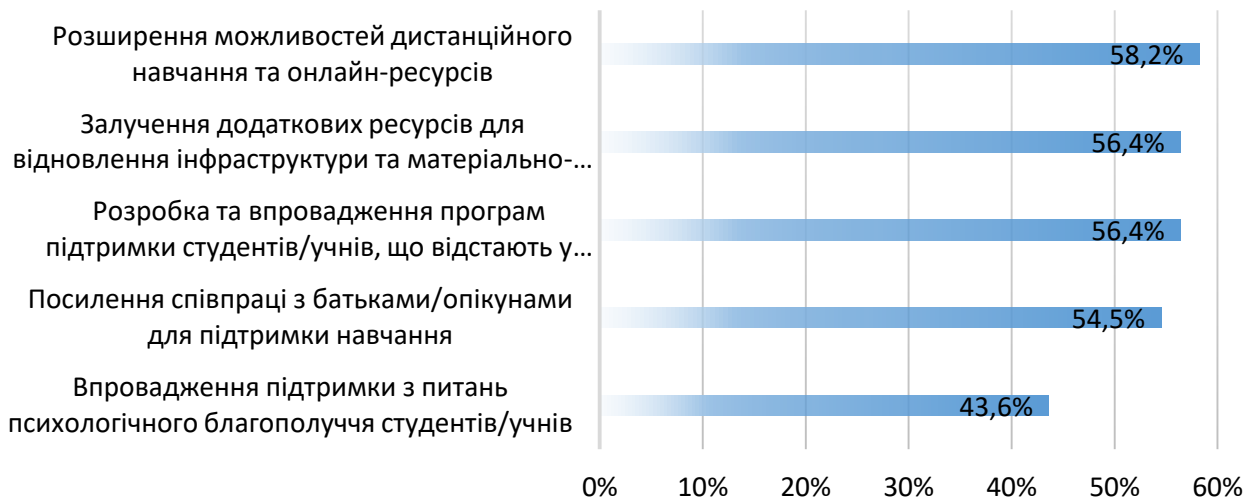
Щодо питання необхідних ресурсів та підтримки для компенсації освітніх втрат і поліпшення освітнього процесу в майбутньому з'ясовано, що найбільше ЗФПО потребують фінансової підтримки для забезпечення матеріальної бази (92,7 %), також заклади сподіваються на розширення доступу до технологій (41,8 %) та належну психологічну підтримку здобувачів (32,7 %):

ЯКІ РЕСУРСИ ЧИ ПІДТРИМКА ВАМ ПОТРІБНІ ДЛЯ КОМПЕНСАЦІЇ ОСВІТНІХ ВТРАТ ТА ПОЛІПШЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В МАЙБУТНЬОМУ?

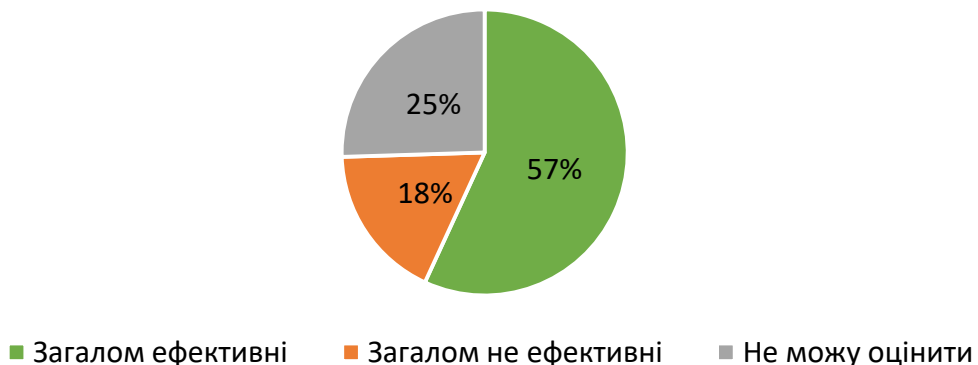
Зважаючи на чітке усвідомлення керівниками закладів фахової передвищої освіти наявної проблеми освітніх втрат та пов'язаних із ними ризиків, наявність певного досвіду подолання загроз у період кризи, їхня діяльність спрямовується, серед іншого, на планування заходів, що можуть послабити негативні тенденції в освітньому процесі в майбутньому. Серед запланованих заходів (зважаючи на індивідуальні можливості закладів) – розширення можливостей дистанційного навчання та онлайн-ресурсів (58,2 %), залучення додаткових ресурсів для відновлення інфраструктури та матеріально-технічної бази (56,4 %), розробка та впровадження програм підтримки студентів/ учнів, що відстають у навчанні (56,4 %), посилення співпраці з батьками/ опікунами для підтримки навчання (54,5 %), впровадження підтримки з питань психологічного благополуччя студентів/учнів (43,6 %):

ЯКІ ЗАХОДИ ВИ ПЛАНУЄТЕ ЗДІЙСНИТИ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ СТАНОВИЩА ВАШОГО ЗАКЛАДУ ПІСЛЯ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ?

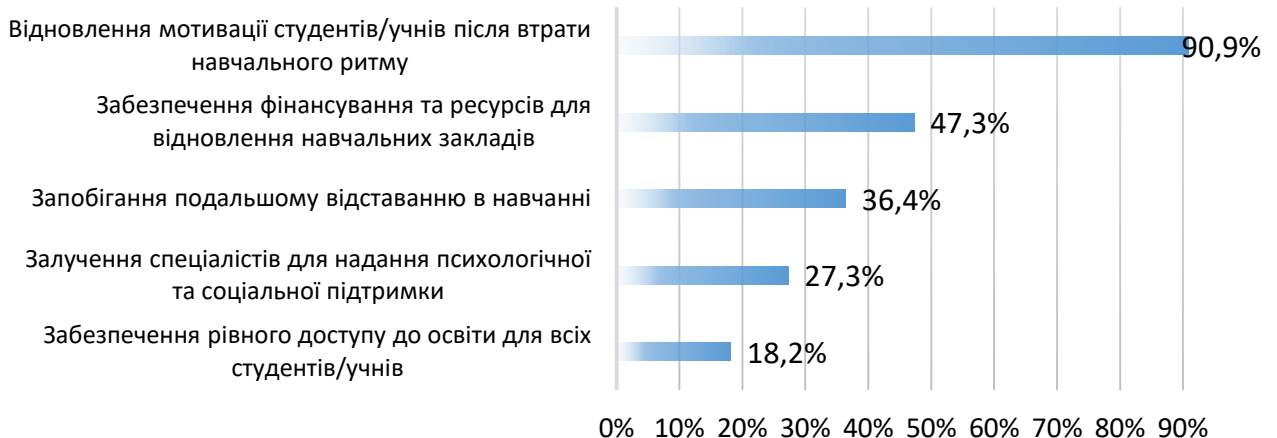
За оцінкою учасників опитування (57 %), уже здійснені ними та, відповідно, заплановані на пізніший період заходи є достатньо ефективними для зменшення освітніх втрат. На недостатню дієвість таких заходів вказали 18 % респондентів:

Чи є ефективними заходи для зменшення освітніх втрат, спричинених пандемією та війною? (оцінка респондентів)

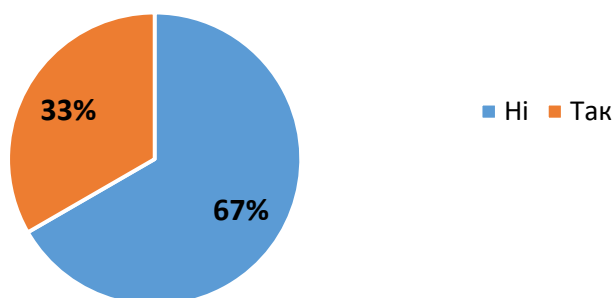
Разом із тим, учасники опитування вбачають певні виклики (пріоритетні завдання) в подоланні проблеми освітніх втрат, спричинених пандемією та війною, і головним з них є відновлення мотивації студентів/учнів після втрати навчального ритму – про це заявили 90,9 % опитаних керівників:

ЯКІ ГОЛОВНІ ВИКЛИКИ ВИ БАЧИТЕ В ПОДОЛАННІ ПРОБЛЕМ ОСВІТНІХ ВТРАТ, СПРИЧИНЕНИХ ПАНДЕМІЄЮ ТА ВІЙНОЮ?

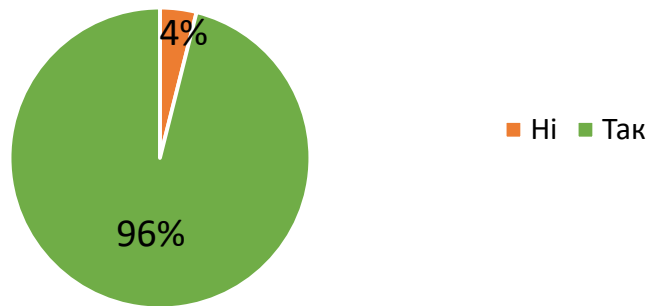
Також варто зазначити, що і під час пандемії, і після початку повномасштабного вторгнення у деяких закладах фахової передвищої освіти впроваджувалися спеціальні програми підтримки для студентів/учнів. Про впровадження таких програм поінформував кожен третій керівник ЗФПО (33 %):

Чи впроваджувалися у Вашому закладі спеціальні програми підтримки для студентів/учнів, які постраждали через пандемію та війну?

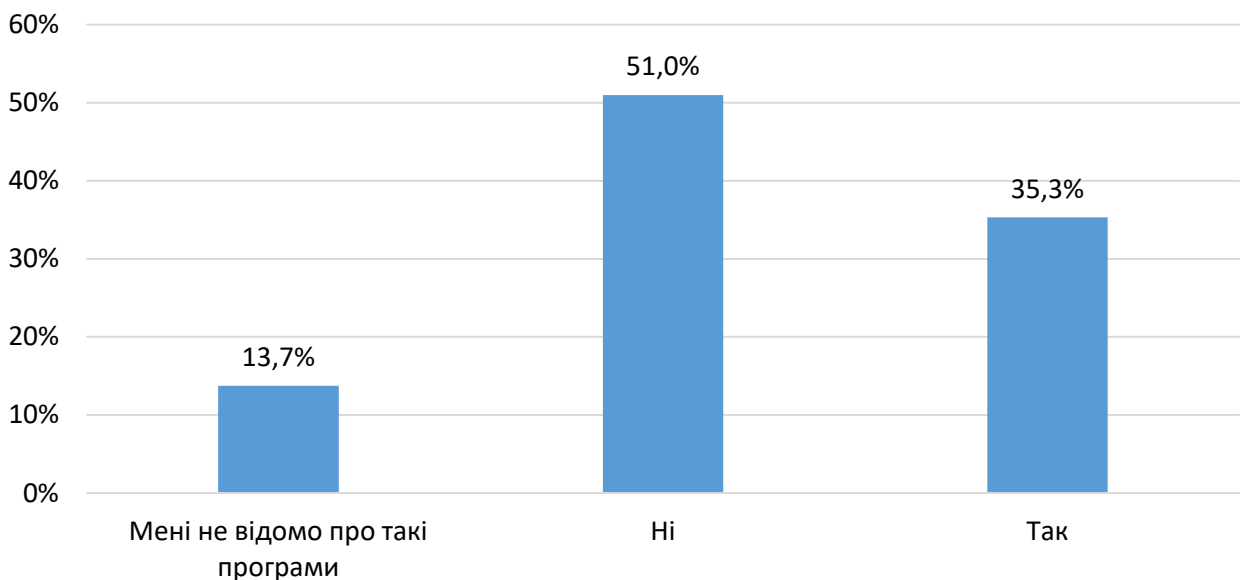
Як уже зазначалось, питання підтримки здобувачів у період кризи є пріоритетним для закладів ФПО, і абсолютна більшість респондентів (96 %) зазначили, що їхніми закладами були вжиті відповідні заходи для сприяння відновленню соціального та емоційного благополуччя студентів/учнів, адже стабільний психологічний стан в нинішніх умовах має безпосередній вплив на успішність здобувачів освіти:

Чи були вжиті заходи для сприяння відновленню соціального та емоційного благополуччя студентів/учнів в період кризи?

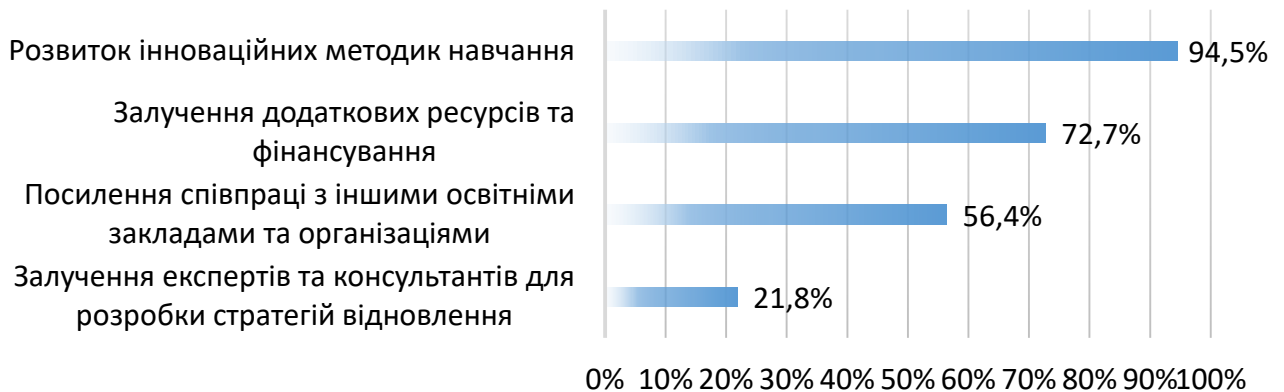
На питання про участь у програмах або отримання консультацій щодо розвитку стратегій для подолання проблем освітніх втрат, спричинених пандемією та війною, ствердно відповіли третина опитаних керівників ЗФПО (35,3 %). Більшість респондентів (51 %) вказали на відсутність такої практики у їхньому закладі, а 13,7 % зазначили, що ніколи не чули про такі програми:

Чи брали Ви участь у програмах або отримували консультації щодо розвитку стратегій для подолання проблем освітніх втрат, спричинених пандемією та війною?

Серед перспектив для подолання освітніх втрат та поліпшення освітнього процесу в майбутньому абсолютна більшість респондентів відзначають розвиток інноваційних методик навчання (94,5 %), залучення додаткових ресурсів та фінансування (72,7 %), посилення співпраці з іншими освітніми закладами та організаціями (56,4 %):

ЯКІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИ БАЧИТЕ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ТА ПОЛІПШЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В МАЙБУТНЬОМУ?

Якість освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану

Протягом трьох останніх років Службою активно досліджувались питання якості забезпечення освітнього процесу, зокрема вивчались питання адаптації мережі закладів фахової передвищої та вищої освіти до запитів та потреб в умовах загальнонаціонального карантину та воєнного стану.

Загалом у період з 2020 року Службою проведено більше 30 моніторингових досліджень. Фокус такої діяльності було спрямовано на вирішення проблем, спричинених тривалим карантинном у 2020-2021 роках, а з лютого 2022 року – повномасштабним вторгненням росії на нашу територію. А основним інструментом стало визначення індексу задоволеності учасників освітнього процесу організацією навчання у ці періоди. В основу цього інструмента закладено підхід ACSI, або американський індекс задоволеності споживачів, що показує рейтинг, який ґрунтується на аналізі бажань і очікувань споживача, як він сприймає ціну і якість (у нашому випадку – якість освітніх послуг). Індекс задоволеності споживачів (Customer satisfaction Index, CSI) – це оцінка рівня задоволеності клієнта після взаємодії з компанією. CSI відображає наскільки успішним був клієнтський досвід споживача.

Протягом 2022-2023 років Службою організовано і проведено 8 моніторингових досліджень у сферах фахової передвищої та вищої освіти шляхом здійснення онлайн-опитувань та кабінетних досліджень із залученням 40 тисяч респондентів із більш ніж 150 закладів освіти. Вивчались базові аспекти організації освітнього процесу у згаданих закладах освіти в умовах воєнного стану – якість, безпека та ресурси.

Інформаційно-аналітичні матеріали за результатами усіх досліджень оприлюднені на офіційному сайті Служби та надіслані для інформування Міністерству освіти і науки України, а також іншим заінтересованим сторонам, що провадять діяльність, спрямовану на підтримку української освіти у воєнний період.

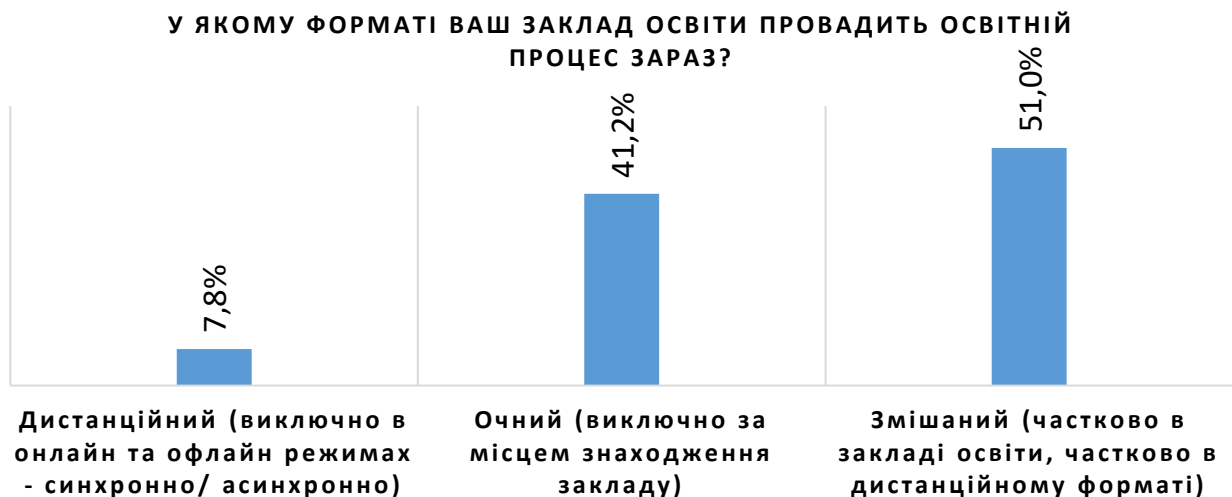
Аналіз масиву інформації, яку Служба отримує за результатами періодичних онлайн-опитувань, дозволяє не лише з'ясувати поточну ситуацію та прослідкувати тенденції, а й зрозуміти сильні та слабкі сторони освітнього процесу в нинішніх умовах, виявити можливості та загрози, а також виробити рекомендації для застосування окремих позитивних практик та вдалих рішень в освітньому процесі в умовах продовження воєнного стану та в мирний час.

Також завдяки цій практиці актуалізовано та постійно підтримуються канали комунікації між Службою та закладами освіти для обміну досвідом і практичними інструментами з метою підвищення якості та рівня доступності освіти, об'єднання зусиль для подолання викликів.

Питання формату організації у ЗФПО освітнього процесу у 2022/2023 навчального році в умовах продовження воєнного стану

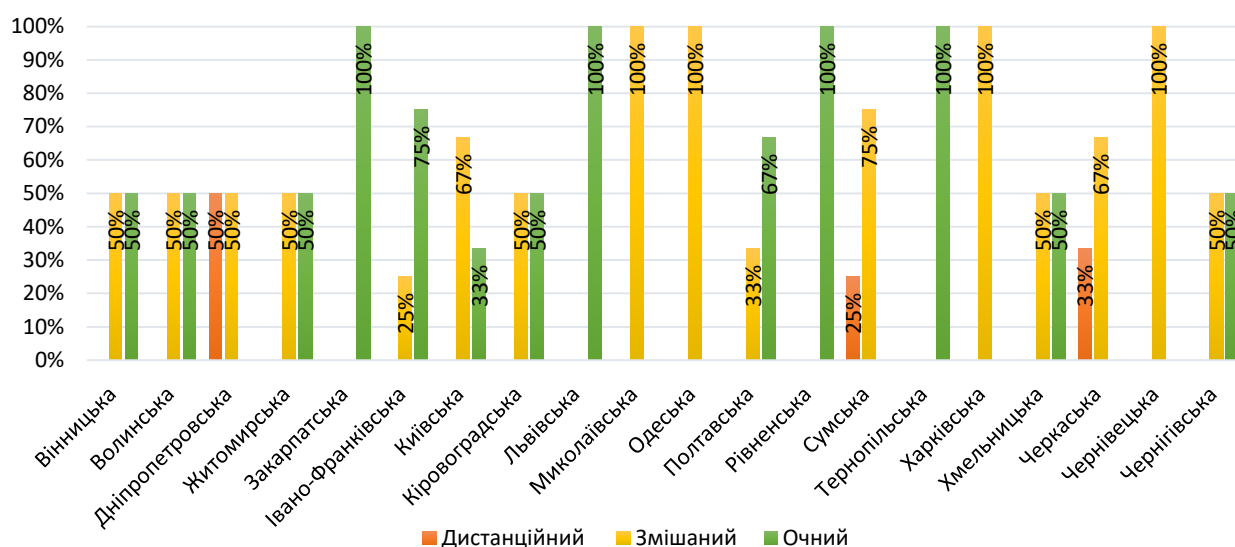
Законами України «Про освіту» та «Про фахову передвищу освіту» визначено, що діяльність закладів освіти провадиться на принципах автономії та самоврядування. Отже, питання визначення форми здобуття освіти та організації освітнього процесу, зокрема вибір формату навчального року, кожен із закладів фахової передвищої освіти вирішує самостійно, зважаючи на наявну практику роботи в умовах воєнного стану та необхідність гарантування безпечних умов навчання та праці для усіх учасників освітнього процесу.

За результатами аналізу відповідей керівників ЗФПО про те, у **якому форматі їхні заклади провадять освітній процес зараз**, з'ясовано, що більшість ЗФПО нині працюють у змішаному (очно-дистанційному) (51 %) та очному (в аудиторіях закладу) (41,2 %) форматах. І лише 7,8 % респондентів зазначили про застосування в нинішніх умовах дистанційного формату:

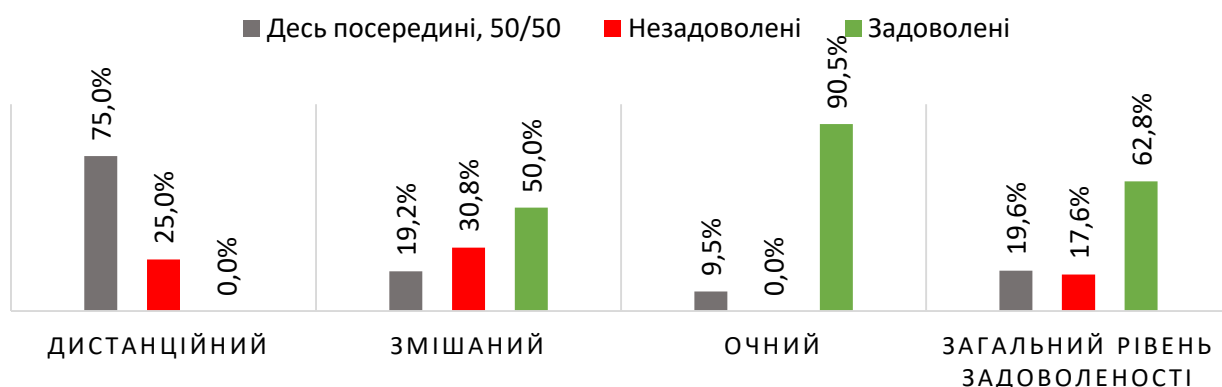
І варто зазначити, що з огляду на попередні результати опитувань, проведених Службою серед учасників освітнього процесу ЗФПО, протягом 2022/2023 навчального року у коледжах та технікумах спостерігається значний спад (майже учетверо) застосування дистанційного формату роботи.

Як уже неодноразово зазначалось у попередніх аналітичних матеріалах Служби, **безпекова ситуація у регіоні, безперечно, має безпосередній вплив на вибір формату роботи закладів освіти.** Також зауважимо, що на початку 2022/2023 навчального року лише заклади західного регіону України змогли успішно організувати роботу в змішаній та очній формах (меншою мірою), у II півріччі до них доєдналися заклади центрального, північного та частково південного регіонів, а більшість закладів освіти східного та південного регіонів провадили освітній процес переважно дистанційно. Результати ж нинішнього опитування вказують на якісні зміни в ситуації:

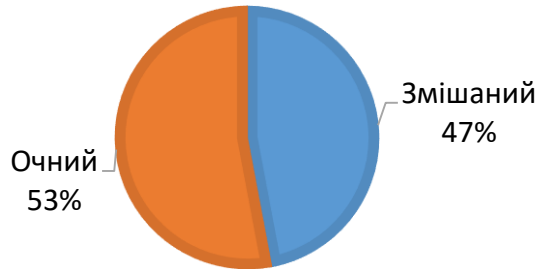
Переважна більшість учасників опитування (62,8 %) на запитання про те, **чи задоволені вони форматом організації освітнього процесу в нинішніх умовах**, відповіли ствердно. Привертає увагу той факт, що серед респондентів, заклади яких нині працюють в очному форматі, немає незадоволених, – майже усіх керівників цієї категорії ЗФПО (90,5 %) абсолютно задовольняє такий формат роботи. Разом із тим, жоден із представників ЗФПО, які працюють дистанційно, не є задоволеним обраним форматом:

ЧИ ЗАДОВОЛЕНІ ВИ ФОРМАТОМ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В НИНІШНІХ УМОВАХ?

Більшість керівників ЗФПО (53 %) зазначили, що віддали би перевагу очному формату, і дещо менше половини (47 %) бажали би працювати у змішаному форматі. Серед опитаних не знайшлося тих, хто в нинішніх умовах обрав би дистанційний формат організації освітнього процесу:

ЯКОМУ ФОРМАТУ НАВЧАННЯ ВИ БИ ВІДДАЛИ ПЕРЕВАГУ В НИНІШНІХ УМОВАХ?

Незважаючи на одностайне небажання учасників опитування працювати в дистанційному форматі, вони вказали на основні чинники, які більшою або меншою мірою могли б зумовити вибір закладами онлайн формату. І, як було зазначено раніше, безумовне забезпечення захисту учасників освітнього процесу є основоположним фактором в цій ситуації:

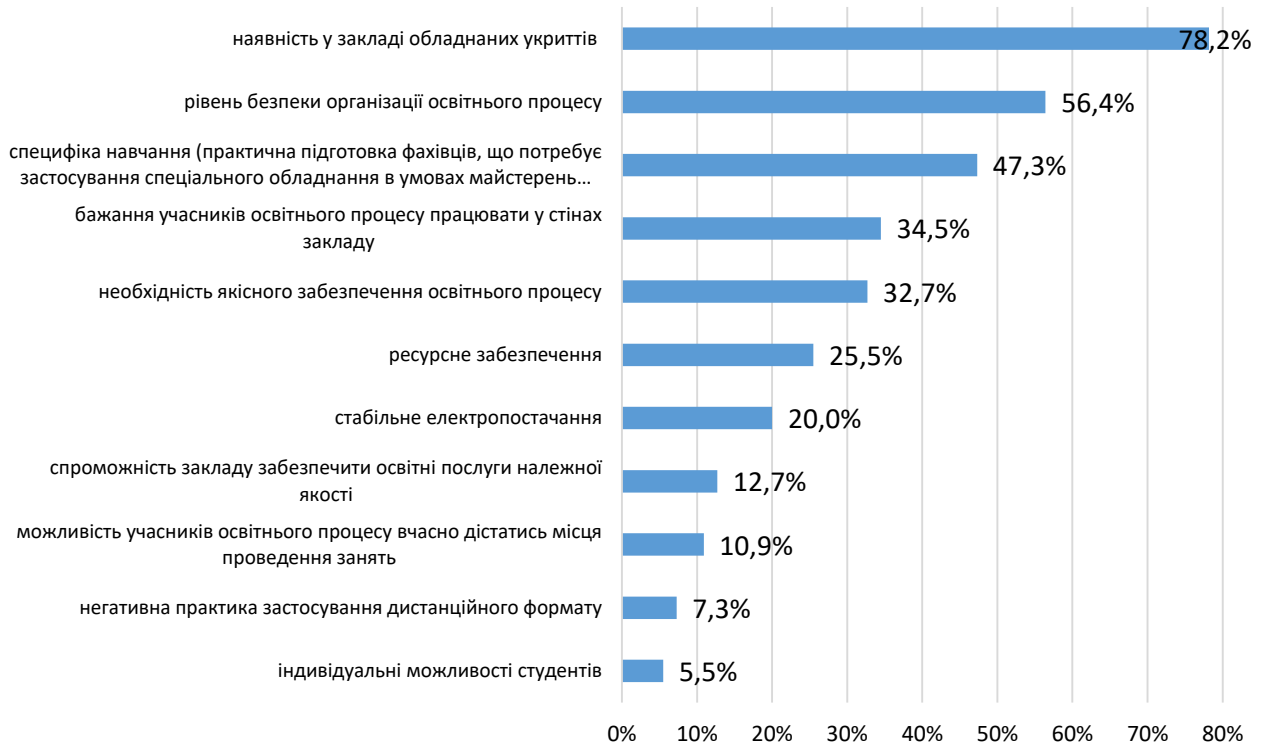
Які фактори, на Вашу думку, є ключовими для застосування закладом освіти **ОНЛАЙН ФОРМАТУ?**

Основними факторами, які мають зумовлювати вибір закладами фахової передвищої освіти очного або змішаного (очно-дистанційного) форматів роботи, учасники опитування вважають:

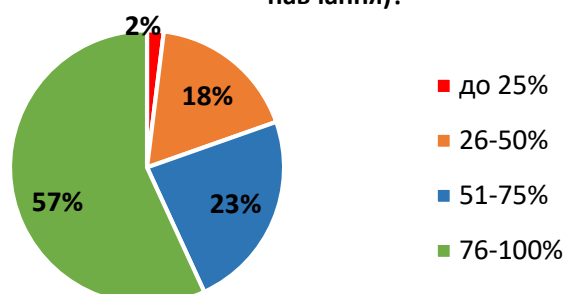
Які фактори, на Вашу думку, є ключовими для застосування закладом освіти **ОЧНОГО АБО ЗМІШАНОГО форматів роботи?**

Важливою складовою якісного забезпечення освітнього процесу для закладів, які з урахуванням обмежень воєнного стану обрали дистанційний формат роботи, є забезпечення достатнього **обсягу занять у синхронному режимі**.

За результатами аналізу відповідей респондентів з'ясовано, що більше половини занять (на рівні 76-100 %), у разі застосування закладом дистанційного формату навчання, проводиться у синхронному режимі – про це заявили 57 % опитаних:

Яким є загальний обсяг занять у синхронному режимі (в умовах дистанційного навчання)?

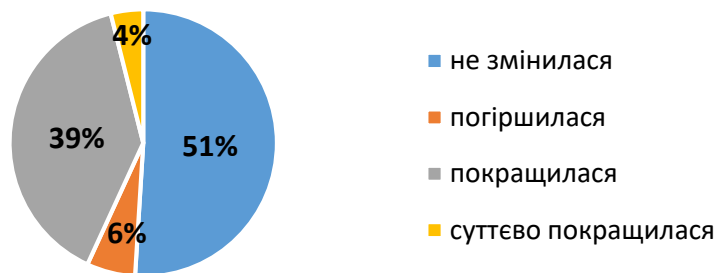

Питання якості організації у ЗФПО освітнього процесу в 2022/2023 навчальному році в умовах воєнного стану

Результати нинішнього опитування вказують на **забезпечення закладами фахової передвищої освіти освітніх послуг належної якості** у складних воєнних умовах – 94 % респондентів загалом позитивно оцінили організацію освітнього процесу у 2022/2023 навчальному році в порівнянні з попереднім, що в цілому підтверджує прийняття учасниками освітнього процесу роботи в нинішніх умовах, а також розуміння ситуації.

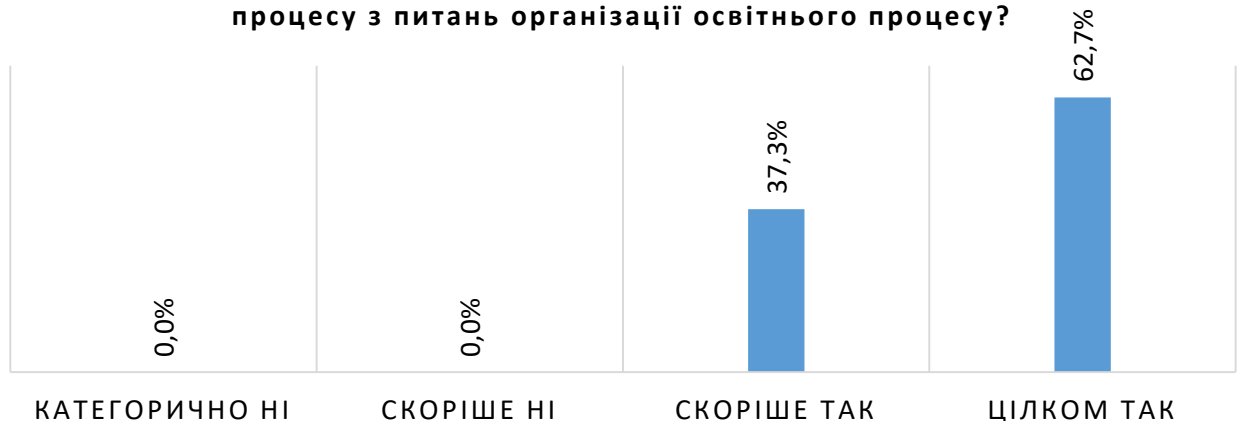
Так, більше половини респондентів (51 %) вважають, що **рівень якості освітніх послуг** не змінився у порівнянні з попереднім періодом навчання, а 43 % з них зазначили, що рівень організації освітнього процесу у 2022/2023 навчальному році кращий, ніж у 2021/2022. На погіршення якості організації освітнього процесу вказали лише 6 % опитаних:

Як Ви оцінюєте якість організації освітнього процесу у Вашому закладі освіти в цьому навчальному році у порівнянні з попереднім?

Щодо питання якості та оперативності комунікації у ЗФПО з'ясовано, що всі без виключення (100 %) керівники коледжів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що їхнім закладам вдається в нинішніх умовах забезпечувати оперативне інформування учасників освітнього процесу з питань організації освітнього процесу:

Чи вдається закладу освіти, на Вашу думку, в нинішніх умовах забезпечувати оперативне інформування учасників освітнього процесу з питань організації освітнього процесу?

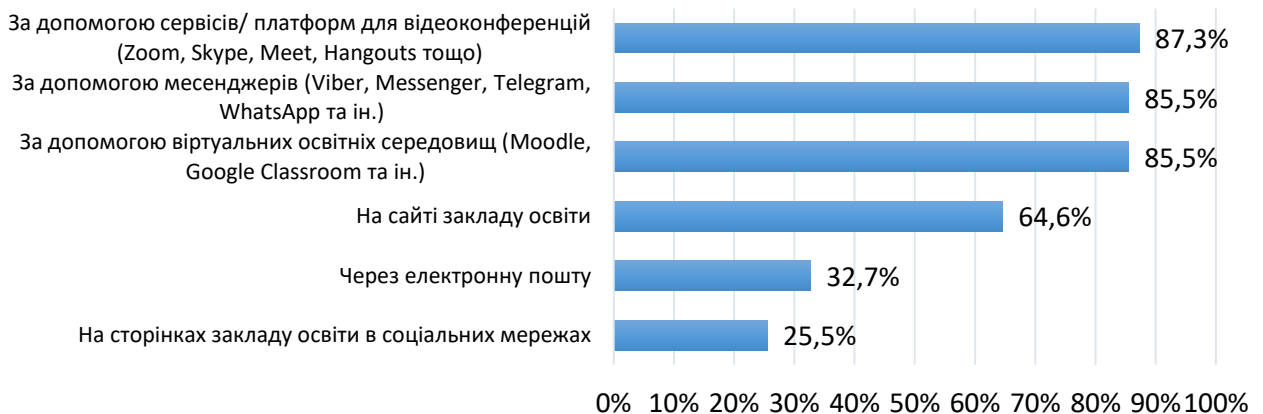

І така думка учасників нинішнього опитування знаходить своє підтвердження в результатах попередніх досліджень, проведених Службою на протязом 2022/2023 навчального року. Так, рівень задоволеності учасників освітнього процесу оперативністю інформування їх закладами освіти з основних питань навчання та діяльності у воєнний період має позитивну динаміку – він зростає від опитування до опитування та нині є значно вищим, ніж під час попередніх періодів навчання, зокрема під час загальнонаціонального карантину.

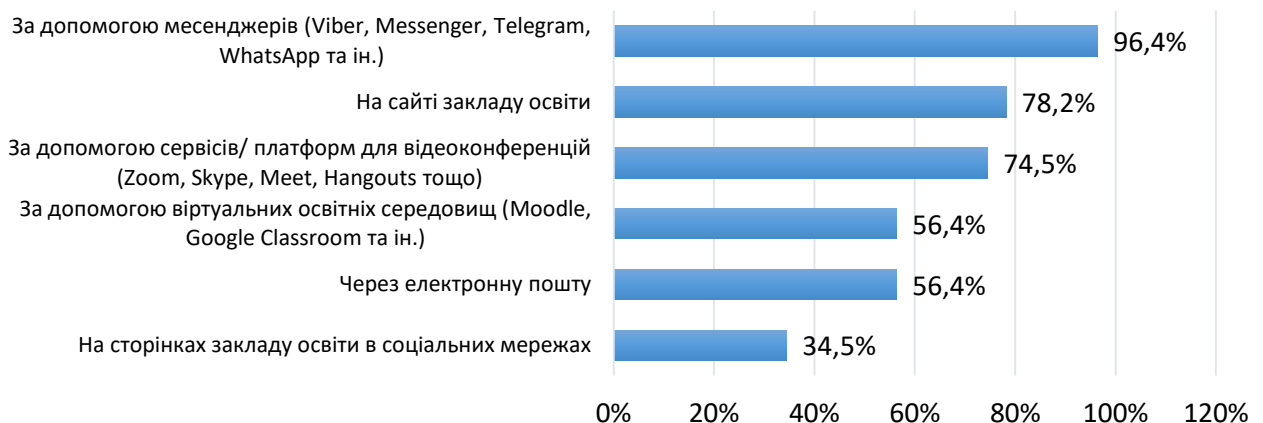
Схиляємось до думки, що такі результати свідчать про забезпечення належного реагування закладами освіти на проблему відсутності системного застосування інформаційних технологій в організації освітнього процесу в 2020/2021 та 2021/2022 навчальних роках і, як наслідок, зараз вони мають можливості повноцінно використати ефективні для конкретного закладу освіти, здобувача та викладача засоби інформування.

За результатами аналізу відповідей респондентів нинішнього опитування сформовано **рейтинг синхронних та асинхронних інструментів**, які нині застосовуються закладами фахової передвищої освіти для забезпечення зворотного зв'язку (передачі/отримання інформації):

Яким чином надається інформація здобувачам з питань організації навчання (освітнього процесу)?

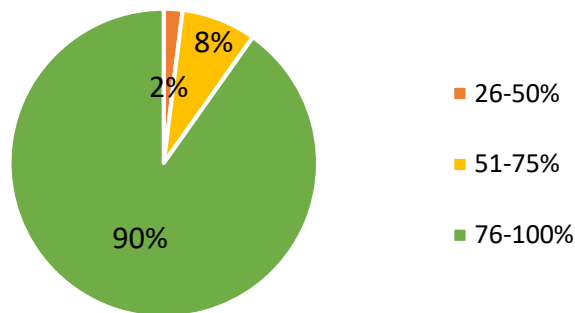
Яким чином надається інформація викладачам з питань організації роботи (освітнього процесу)?

Питання якості залучення здобувачів до освітнього процесу досліджувалось Службою протягом 2020-2022 років, і показники, які було отримано за результатами опитувань, проведених у закладах фахової передвищої та вищої освіти країни у періоди загальнонаціонального карантину та введення воєнного стану, вказували на некритичне, але стабільне погіршення ситуації з відвідуванням – частка студентів, які фактично брали участь в освітньому процесі, протягом 2020-2022 рр. загалом знижувалась на 5-10 % за рік, незважаючи на формат провадження освітнього процесу. В той же час, ситуація безпосередньо залежала від умов надання освітньої послуги, регіону закладу освіти та специфіки окремих галузей знань.

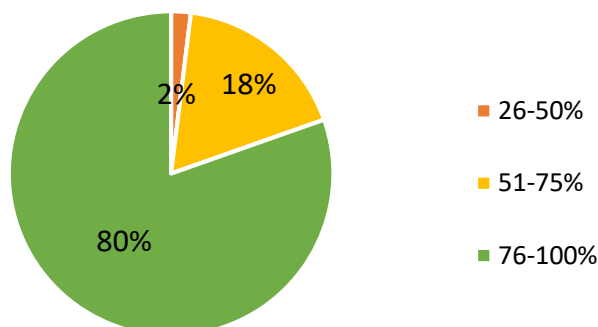
Однак, варто зазначити, що загалом **ситуація з відвідуванням здобувачами занять** якісно змінилась протягом року від початку повномасштабного вторгнення. І якщо навесні 2022 року про відвідування студентами дисциплін на рівні 76-100 % (контингент) говорили менше половини респондентів (46,8 %), то в умовах сьогодення у закладах ФПО цей показник значно зріс (90 %):

Яка ЧАСТКА ЗДОБУВАЧІВ мають змогу долучитись до занять?

Також керівникам ЗФПО, які взяли участь в нинішньому опитуванні, було запропоновано оцінити, до якого обсягу занять студенти мають змогу долучитись у нинішніх умовах. І результати свідчать, що здобувачі, на думку 80 % директорів коледжів та їхніх заступників, беруть активно участь в освітньому процесі, відвідуючи переважну більшість (на рівні 76-100 %) занять:

Який ОБСЯГ ЗАНЯТЬ відвідують здобувачі в нинішніх умовах?

Рівень задоволеності респондентів організацією освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти у 2022/2023 навчальному році

Дослідження питання задоволеності споживачів освітніх послуг забезпеченням якісного освітнього процесу здійснюється Службою не вперше, тому для визначення рівня задоволеності споживачів освітніх послуг (учасників опитування) організацією навчання було застосовано напрацьовані **критерії**:

Бал	Рівень задоволеності респондента
0 – 55	Критичний
55 – 60	Низький
60 – 65	Нижчий за середній
65 – 75	Середній
75 – 80	Вищий за середній
80 – 85	Високий
85 – 100	Ідеальний

Для розрахунку традиційно був використаний підхід ACSI*, або американський індекс задоволеності споживачів, що показує рейтинг, який ґрунтується на аналізі бажань і очікувань споживача, як він сприймає ціну і якість (у нашому випадку – якість освітньої послуги). Завдяки цим індексам компанії вимірюють задоволеність клієнтів, а джерелом даних служать різні опитування.

Індекс визначався за результатами опрацювання відповідей (оцінки за 10-бальною шкалою), наданих респондентами на три питання:

1. Вкажіть рівень Вашої задоволеності від організації навчання у цьому навчальному році?
2. Чи відповідає рівень організації навчання Вашим сподіванням?
3. Як Ви оцінюєте рівень організації навчання в нинішніх умовах у порівнянні з «ідеальним»?

Розрахунки проводились з використання нормованих даних за формулою:

$$\frac{\sum_{i=1}^3 (P_{in} \times n) K_i}{10}, \quad i = \overline{1,3}, \quad n = \overline{1,10}, \quad K_1 = 0,4, \quad K_2 = 0,3, \quad K_3 = 0,3$$

де P – кількість нормованих відповідей учасників опитування.

* *Індекс задоволеності споживачів (Customer satisfaction Index, CSI) – це оцінка рівня задоволеності клієнта після взаємодії з компанією. CSI відображає наскільки успішним був клієнтський досвід споживача*

Рівень задоволеності респондентів (керівників ЗФПО) освітнім процесом у II півріччі 2022/2023 навчального року (II квартал 2023 року)

Статус учасників опитування	Індекс задоволеності (за загальними результатами опитування)	Рівень задоволеності
Керівники ЗФПО (директори та їхні заступники)	77	Вищий за середній

Також наводимо інформацію про рівень задоволеності респондентів (студентів та працівників ЗФПО) освітнім процесом у I та II півріччях 2022/2023 навчального року за результатами досліджень, проведених Службою у закладах фахової передвищої освіти восени 2022 року та навесні 2023 року:

Статус учасника опитування	Індекс задоволеності (за загальними результатами опитування)		Рівень задоволеності	
	I півріччя 2022/2023 навчального року	II півріччя 2022/2023 навчального року	I півріччя 2022/2023 навчального року	II півріччя 2022/2023 навчального року
Здобувачі ЗФПО	74	74	Середній	Середній
Працівники ЗФПО	82	81	Високий	Високий

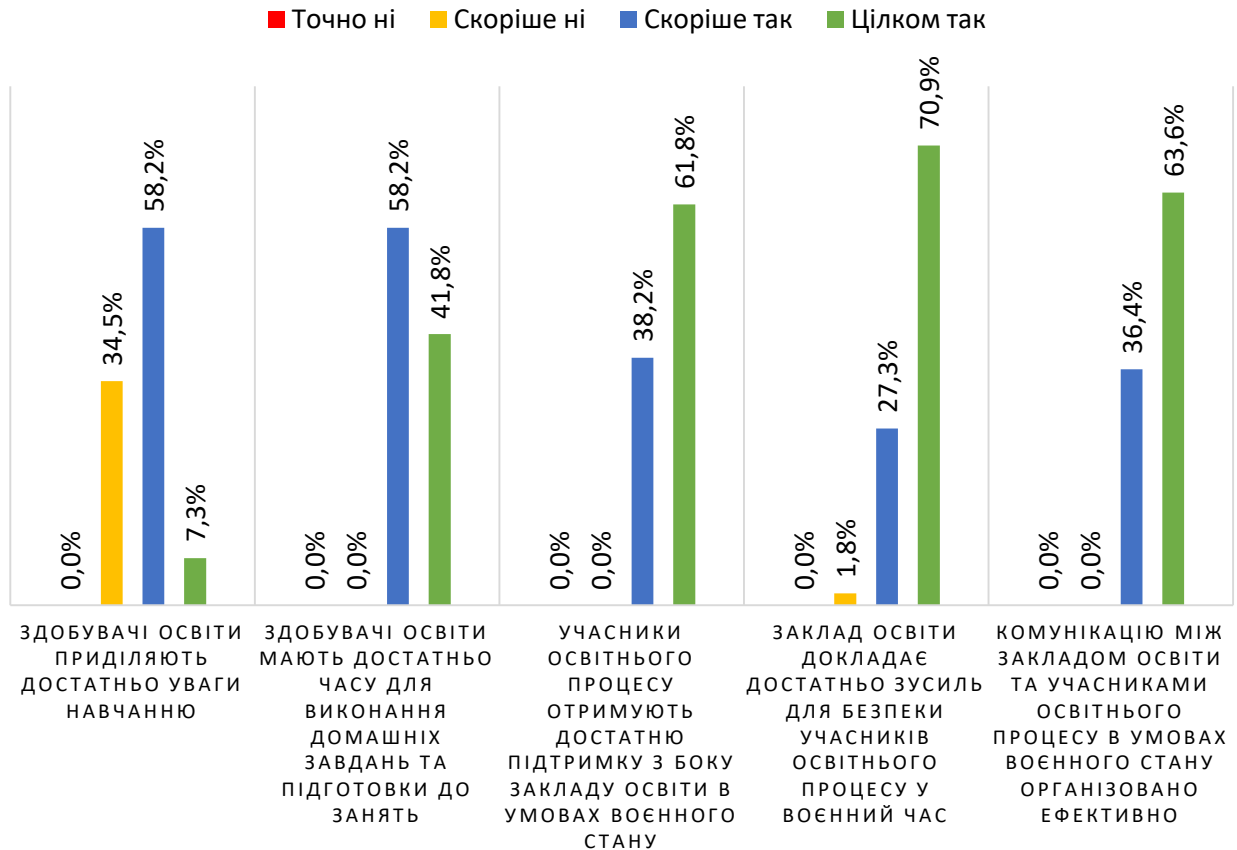
Зауважимо, що протягом 2022/2023 навчального року **рівень задоволеності станом організації навчання в умовах воєнного стану**, незалежно від обраного закладом освіти формату, є незмінно високим у респондентів із числа працівників закладів фахової передвищої освіти та середнім у опитаних студентів. Варто зауважити, що ці показники майже не змінилися протягом поточного навчального року, але значно зросли (на 5-7 пунктів) у порівнянні з результатами попередніх досліджень, які проводились Службою в 2020-2021 роках з метою визначення рівня задоволеності учасників освітнього процесу станом організації дистанційного навчання в умовах карантину.

Отже, результати нинішнього опитування вказують на позитивне ставлення респондентів (директорів ЗФПО та їхніх заступників) до особливостей провадження освітнього процесу в умовах сьогодення – рівень їхньої задоволеності станом організації навчання в умовах воєнного стану є **вищим за середній**.

Результати обрахунку індексу задоволеності споживачів освітніх послуг вказують на те, що проблеми, які з'явилися з початку повномасштабного вторгнення, та не були вирішені повною мірою наприкінці 2021/2022 навчального року, поступово врегульовуються. Це стосується, насамперед, вирішення питань, пов'язаних із особливостями організації навчання в умовах воєнного стану – встановлення зв'язку з усіма працівниками та здобувачами освіти, забезпечення їхньої участі в освітньому процесі з урахуванням місця перебування, перспективи їхнього повернення до закладів освіти, а також забезпечення належного рівня захисту учасників освітнього процесу.

Для більш чіткого розуміння проблемних питань, які залишаються у закладах фахової передвищої освіти сьогодні, ми запропонували учасникам опитування відповісти на питання, **наскільки вони погоджуються або не погоджуються із твердженнями стосовно деяких аспектів, які впливають на якість забезпечення освітнього процесу в сучасних умовах**, та отримали наступні результати:

НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ АБО НЕ ПОГОДЖУЄТЕСЬ ІЗ НАСТУПНИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ?

Отже, за результатами опрацювання відповідей на згадані питання з'ясовано, що керівники ЗФПО вбачають наявність проблем із самоорганізацією здобувачів: кожен третій з них (34,5 %) впевнений, що студенти приділяють недостатньо уваги навчанню, хоча мають удосталь часу для виконання домашніх завдань та підготовки до занять.

Разом із тим, усі з опитаних керівників закладів фахової передвищої освіти (100 %) впевнені в якісній комунікації між закладом та учасниками освітнього процесу в умовах воєнного стану. Також респонденти зазначили, що їхні заклади докладають достатньо зусиль для безпеки учасників освітнього процесу (98,2 %), а також надають підтримку в умовах воєнного стану (100%).

ВИСНОВКИ

Оптимістичні

Загальні результати тестування та опитування дають рамкове уявлення про якість освіти у закладах фахової передвищої освіти сьогодні та дозволяють прослідкувати динаміку рівня знань здобувачів з докарантинного періоду (2018/2019) до періоду воєнного стану (2022/2023):

1. Перший цикл Пілотного проєкту вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти, здійснений впродовж травня-червня 2023 року, засвідчив розуміння учасниками освітнього процесу закладів фахової передвищої освіти доцільності зовнішньої оцінки якості підготовки фахівців, оскільки абсолютна більшість закладів освіти, яким було запропоновано взяти участь у Пілотному проєкті, дала згоду на участь в таких заходах у 2023 році.

2. Надання згоди на участь у Пілотному проєкті свідчить про наявність у закладах фахової передвищої освіти належних технічних умов для навчання, оскільки участь у пілотному тестуванні передбачала забезпечення технічних умов щодо обладнання робочих місць під час тестування здобувачів фахової перед вищої освіти, зокрема наявність комп'ютерного класу (аудиторії) на 15 – 20 робочих місць; робочого місця з персональним комп'ютером, забезпеченим операційною системою, що підтримує сучасні браузері; наявність засобів відеоспостереження: двох та більше IP-камер із розрахунку на одну аудиторію, розміщених перехресним способом із підтримкою форматів стискування відеокодеків H.264 протоколів http, IPv4 із забезпеченням передачі аудіопотоку; інтернет-каналів для передачі сигналу відеотрансляції та здійснення онлайн-тестування із рекомендованою швидкістю не менше 1Mb/s.

3. Загальний підсумок, який враховує результати тестування за всіма спеціальностями/ ОПП, склав 78,21 балів і є показником досягнень середнього рівня (еквівалентно оцінці «добре» за національною шкалою оцінювання).

В українських реаліях воєнний стан одразу після загальнонаціонального карантину, на перший погляд, мав би спричинити освітні втрати аномального масштабу. Разом із тим, за результатами досліджень, проведених Службою протягом року війни, не спостерігається критичних для системи фахової передвищої освіти ситуацій. Крім того, дев'ятеро з десяти опитаних (86 %) оцінюють загальний рівень освітніх втрат для закладу як мінімальний та помірний, і лише 6 % респондентів вважають його значним.

4. На нашу думку, такий стан справ обумовлений, серед іншого, наявністю мотивації до навчання більшості студентів та бажання отримати відповідні компетентності для забезпечення власної конкурентоздатності на ринку праці. Цьому певною мірою сприяє організація вступу до закладів фахової передвищої освіти за результатами вступних випробувань, у тому числі зовнішнього незалежного оцінювання, та інших заходів, зокрема:

більшість керівників закладів фахової передвищої освіти (92 %) вивчають досвід своїх колег з питань вимірювання та компенсації освітніх втрат, що

позитивно впливає на формування закладом власної траєкторії подолання прогалів у навчанні, оскільки є можливість і сміливість порівняти себе з іншими;

абсолютна більшість респондентів (96 %) вважають, що їхніми закладами були вжиті відповідні заходи для сприяння відновленню соціального та емоційного благополуччя студентів/ учнів, адже стабільний психологічний стан в нинішніх умовах має безпосередній вплив на успішність здобувачів освіти;

ситуація з відвідуванням здобувачами занять якісно змінилась протягом року від початку повномасштабного вторгнення. І якщо навесні 2022 року про відвідування студентами дисциплін на рівні 76-100 % (контингент) говорили менше половини респондентів (46,8 %), то в умовах сьогодення у закладах ФПО цей показник значно зріс (90 %).

За оцінкою кожного другого учасника, уже здійснені ними та, відповідно, заплановані на пізніший період заходи є достатньо ефективними для зменшення освітніх втрат. На недостатню дієвість таких заходів вказали тільки 18 % респондентів.

5. Протягом 2022/2023 навчального року **рівень задоволеності станом організації навчання в умовах воєнного стану**, незалежно від обраного закладом освіти формату, є незмінно високим у респондентів із числа працівників закладів фахової передвищої освіти та середнім у опитаних студентів. Результати нинішнього опитування вказують на позитивне ставлення респондентів (директорів ЗФПО та їхніх заступників) до особливостей провадження освітнього процесу в умовах сьогодення – рівень їхньої задоволеності станом організації навчання в умовах воєнного стану є **вищим за середній**.

Проблемні

Результати тестування також відображають деякі проблеми в регіонах країни та є стимулом для розробки стратегій та короткострокових і перспективних планів дій з метою підвищення якості освіти з відповідних спеціальностей, забезпечення підтримки закладів у областях, які є більш вразливими в нинішніх умовах.

1. Порівняння результатів попереднього (2019 рік) та нинішнього тестування (2023 рік, Пілотний проєкт) у розрізі спеціальностей/ освітніх програм, вказує на загальне зниження (більш, ніж на 5 балів у середньому) результатів 2022/2023 навчального року, порівняно з результатами 2018/2019 навчального року, за більшістю зі спеціальностей.

2. За п'ятьма (30%) спеціальностями (освітніми програмами), формування фахових компетентностей з яких потребує формування практичних навичок на конкретному обладнанні в конкретних майстернях і базах практики, спостерігається значне загальне зниження результатів (більш, ніж 10 балів), яке обумовлює критичне наближення якості до оцінки «задовільно» за національною шкалою.

Більшість керівників ЗФПО (53 %) це чітко розуміють, оскільки зазначили, що віддали би перевагу очному формату, і дещо менше половини (47 %) бажали би працювати у змішаному форматі. Серед опитаних не знайшлося тих, хто в нинішніх умовах обрав би дистанційний формат організації освітнього процесу. Серед респондентів, заклади яких нині працюють в очному форматі, немає незадоволених, – майже усіх керівників цієї категорії ЗФПО (90,5 %) абсолютно задовольняє такий формат роботи. Разом із тим, жоден із представників ЗФПО, які працюють дистанційно, не є задоволеним обраним форматом.

3. Найбільший розрив між якістю підготовки випускників 2019 та 2023 року спостерігаються переважно в областях, які не мали активних бойових дій (Волинська, Чернівецька, Вінницька, Закарпатська, Рівненська). Вказані регіони взяли на себе суттєвий тягар щодо прийняття і розміщення біженців з тимчасово окупованих територій та активних бойових дій, забезпечення харчування та іншої допомоги для тих, хто змушений був евакуюватися з таких територій. При цьому керівники закладів Закарпатської та Вінницької областей вважають, що прогалини в освітньому процесі протягом трьох років відсутні.

4. У ході опитування, проведеного серед керівників закладів фахової передвищої освіти, **більшість респондентів (68,6 %) підтверджують наявність в освітньому процесі закладу втрат (прогалин) через пандемію COVID-19 та війну.** Звертає на себе увагу, що більшість закладів освіти заявляють про причини освітніх втрат саме зовнішні фактори, без врахування індивідуальних обставин та внутрішні складності. Це на нашу думку свідчить про недостатню готовність значної частки учасників Пілотного проєкту до гнучкості відповідно до змін умов організації освітнього процесу та особливостей навчання.

5. Мають достовірні дані щодо освітніх втрат лише половина опитаних закладів фахової передвищої освіти, ними зібрано та збережено інформацію щодо конкретних проявів у їхніх закладах освіти негативних впливів та, відповідно, спричинених ними прогалин в освітньому процесі. Не впевнені або не мають таких даних всі заклади фахової передвищої освіти з числа учасників Пілотного проєкту Закарпатської, Кіровоградської, Львівської, Черкаської та Чернівецької областей.

6. Одним із факторів освітніх втрат безпечно є вимушене переривання навчання. Серед найбільш поширених проблем, що виникли при відновленні освітнього процесу після вимушеної перерви, учасники Пілотного проєкту вказали три: емоційне перевантаження здобувачів освіти (61,8 %), відставання у навчанні (38,2 %) та соціальну ізоляцію з втратою соціальних контактів (36,4 %).

7. Керівники ЗФПО вбачають наявність проблем із самоорганізацією здобувачів: кожен третій з них (34,5 %) впевнений, що студенти приділяють недостатньо уваги навчанню, хоча мають достатньо часу для виконання домашніх завдань та підготовки до занять.

8. При цьому, беруть участь у програмах щодо розвитку стратегій для подолання проблем освітніх втрат, спричинених пандемією та війною лише

третина опитаних, кожний другий респондент вказав на відсутність такої практики у їхньому закладі, кожний шостий ніколи не чув про такі програми.

Загалом, незважаючи на виявлені проблеми, результати тестування в цілому підтверджують об'єктивність оцінки стану справ з освітніми втратами і заходів, які здійснюються для їх мінімізації.

Кожний другий з учасників вважає, що **рівень якості освітніх послуг** не змінився у порівнянні з попереднім періодом навчання, а 43 % з них зазначили, що рівень організації освітнього процесу у 2022/2023 навчальному році кращий, ніж у 2021/2022. На погіршення якості організації освітнього процесу вказали лише 6 % опитаних.

Результати нинішнього опитування вказують на **забезпечення закладами фахової передвищої освіти освітніх послуг належної якості** у складних воєнних умовах – 94 % респондентів загалом позитивно оцінили організацію освітнього процесу у 2022/2023 навчальному році в порівнянні з попереднім, що в цілому підтверджує прийняття учасниками освітнього процесу роботи в нинішніх умовах, а також розуміння ситуації.

Усі керівників закладів фахової передвищої освіти з числа учасників впевнені в якісній комунікації між закладом та учасниками освітнього процесу в умовах воєнного стану. Також респонденти зазначили, що їхні заклади докладають достатньо зусиль для безпеки учасників освітнього процесу (98,2 %), а також надають підтримку в умовах воєнного стану (100%).

Враховуючи результати Пілотного проєкту у 2023 році, вважаємо за доцільне **окреслити окремі рекомендації щодо забезпечення системності роботи закладів фахової передвищої освіти щодо своєчасного виявлення тенденцій, визначення пріоритетів та упередження негативного впливу різних обставин на якість підготовки фахівців:**

1. Взяти стратегічний курс на забезпечення навчання у 2023/2024 навчальному році, незважаючи на продовження воєнного стану, в офлайн режимі (очному форматі), оскільки якісне формування фахових компетентностей з технічних, медичних спеціальностей потребує формування практичних навичок на конкретному обладнанні в конкретних майстернях і базах практики і результати Пілотного проєкту засвідчили, що спільнота готова для такої форми організації освітнього процесу.

2. Запровадити системне локальне оцінювання (тестування) та опитування учасників освітнього процесу на початку навчання та на випуску з використанням діагностичного інструментарію.

3. Здійснювати внутрішній моніторинг результатів навчання з фіксацією втраченого часу та коригування на підставі цих результатів навчальні програми, особливо які формують спеціальні компетентності.

4. Передбачити адаптивне гнучке планування, яке б дозволяло перерозподіл навчального часу між темами з урахуванням необхідності мінімізації виявлених освітніх втрат базової загальної середньої освіти для навчання за відповідною

освітньо-професійною програмою з одночасним отриманням повної загальної середньої освіти.

5. Продовжити працювати над створенням методичної системи підтримки індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів шляхом проведення індивідуальних занять, факультативів відповідно до навчального плану та/або за запитами здобувачів освіти, консультацій для усунення прогалин у знаннях із предмету, розробки завдань різних рівнів складності для окремих здобувачів освіти.

6. Застосовувати практику залучення зовнішньої допомоги для оцінки освітніх втрат, у тому числі шляхом запровадження елементів бенчмаркінгу (впровадження кращих практик шляхом порівняльного аналізу з ними власних компенсаторних заходів), посилення співпраці з іншими освітніми закладами та організаціями.

7. Для збільшення мотивації здобувачів фахової передвищої освіти до навчання і, як наслідок зменшення частки осіб, які переривають навчання після отримання повної загальної середньої освіти, удосконалити освітні програми та методичне забезпечення з дисциплін, у тому числі загальноосвітніх.

8. Посилити співпрацю з батьками/ опікунами для підтримки навчання, впровадження підтримки з питань психологічного благополуччя студентів/учнів.

9. Посилити роботу в частині надання підтримки педагогічним працівникам щодо підвищення кваліфікації та професійного вдосконалення з питань методики роботи в умовах різних форм навчання, у тому числі розширення можливостей дистанційного навчання та онлайн-ресурсів, розвиток інноваційних методик навчання.

10. Забезпечити залучення додаткових ресурсів для відновлення інфраструктури та матеріально-технічної бази.

11. Покращення якості освіти є процесом, що вимагає часу, зусиль та співпраці всіх зацікавлених сторін – викладачів, студентів, адміністрації та інших стейкхолдерів (і особлива місія у цьому процесі покладається на роботодавців), тому варто знайти засоби для конструктивного діалогу з роботодавцями.

Викладене дає підстави стверджувати, що перший етап Пілотного проєкту відбувся, і ми маємо сподівання, що в наступні роки вдасться розширити спектр як закладів освіти, так і ОПП, за якими здійснюватиметься таке оцінювання.

Вбачається, що цей проєкт стане постійною акцією за власним бажанням закладів освіти в рамках розбудови внутрішньої і зовнішньої систем забезпечення якості освіти.